

У К Р А І Н А
О Д Е С Ь К А О Б Л А С Н А Р А Д А

Р І Ш Е Н Н Я

**Про затвердження Стратегічного плану підвищення
конкурентоспроможності та економічного розвитку
Придунайського економічного субрегіону на 2012 – 2022 роки**

Відповідно до ст.43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 224 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку», з метою підвищення конкурентоспроможності та сприяння економічному розвитку Придунайського економічного субрегіону в межах таких адміністративно-територіальних одиниць, як: м. Ізмаїл, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський райони Одеської області, обласна рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Стратегічний план підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Придунайського економічного субрегіону на 2012 – 2022 роки в межах таких адміністративно-територіальних одиниць, як: м. Ізмаїл, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський райони Одеської області (далі – Стратегічний план), що додається.

2. Доручити обласній державній адміністрації розробити заходи з реалізації Стратегічного плану.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію обласної ради з питань економіки, промисловості, розвитку підприємництва та регуляторної політики.

Голова обласної ради

М.В.Пундик

26 квітня 2012 року
№ 432-VI

Додаток
до рішення обласної ради
від 26 квітня 2012 року
№ 432-VI

**СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ПРИДУНАЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СУБРЕГІОНУ
на 2012-2022 рр.
(м. Ізмаїл, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський
райони Одеської області)**

січень 2012 р.

ВСТУП

Даний план розроблено експертним Комітетом зі стратегічного планування економічного розвитку за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку USAID в рамках проекту «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність» (ЛІНК). Робота над проектом плану розпочалась у липні 2011 року після підписання Протоколу про наміри щодо розробки і впровадження субрегіональної стратегії підвищення конкурентоспроможності і економічного розвитку в рамках Проекту міжнародної технічної допомоги «ЛІНК». Протокол був підписаний у м. Одесі 11 липня 2011 року.

Від Одеської області його підписали: голова Одеської обласної ради М.В. Пундик та голова Одеської обласної державної адміністрації Е.Л. Матвійчук. Також протокол підписали Ізмаїльський міський голова, голови Болградської, Ізмаїльської, Кілійської та Ренійської районних рад та районних державних адміністрацій.

Рис. 1. Карта – схема Придунайського економічного субрегіону

Процес стратегічного планування полягав у визначенні конкретних проектів, які, виконуючи роль органічних складових оперативних цілей, відповідних критичних питань і головних галузей економіки агломерації, сприяли б економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності, а також реалізації спільних інтересів з огляду на наявні й потенційні ресурси.

Кожна з адміністративно-територіальних одиниць субрегіону делегувала представників органів державного управління і місцевого самоврядування, приватних і державних установ до складу спільного дорадчого органу: Експертного комітету стратегічного розвитку. Завдання, яке було поставлене перед Комітетом, полягало в розробці плану підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Придунайського економічного субрегіону (далі – Придунав'я) і його підготовці до прийняття представницькими органами, тобто відповідними радами.

Процес стратегічного планування базувався на принципах:

- ✓ взаємної вигоди

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

- ✓ відкритості та прозорості
- ✓ локалізації
- ✓ реалістичності
- ✓ персоніфікації відповідальності за реалізацію цілей

Даний Стратегічний план є не простою сумою стратегій, розроблених для громад адміністративно-територіальних одиниць, які формують субрегіон. Він розроблений за принципом, коли спільна стратегія враховує спільні інтереси кожної з громад Придунав'я.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ПРОЦЕСУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Основою для розробки процесу стратегічного планування стали «Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку», затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції від 29.07.2002 № 224. Блок – схема процесу стратегічного планування представлена на Рис. 2.

Блок - схема процесу стратегічного планування

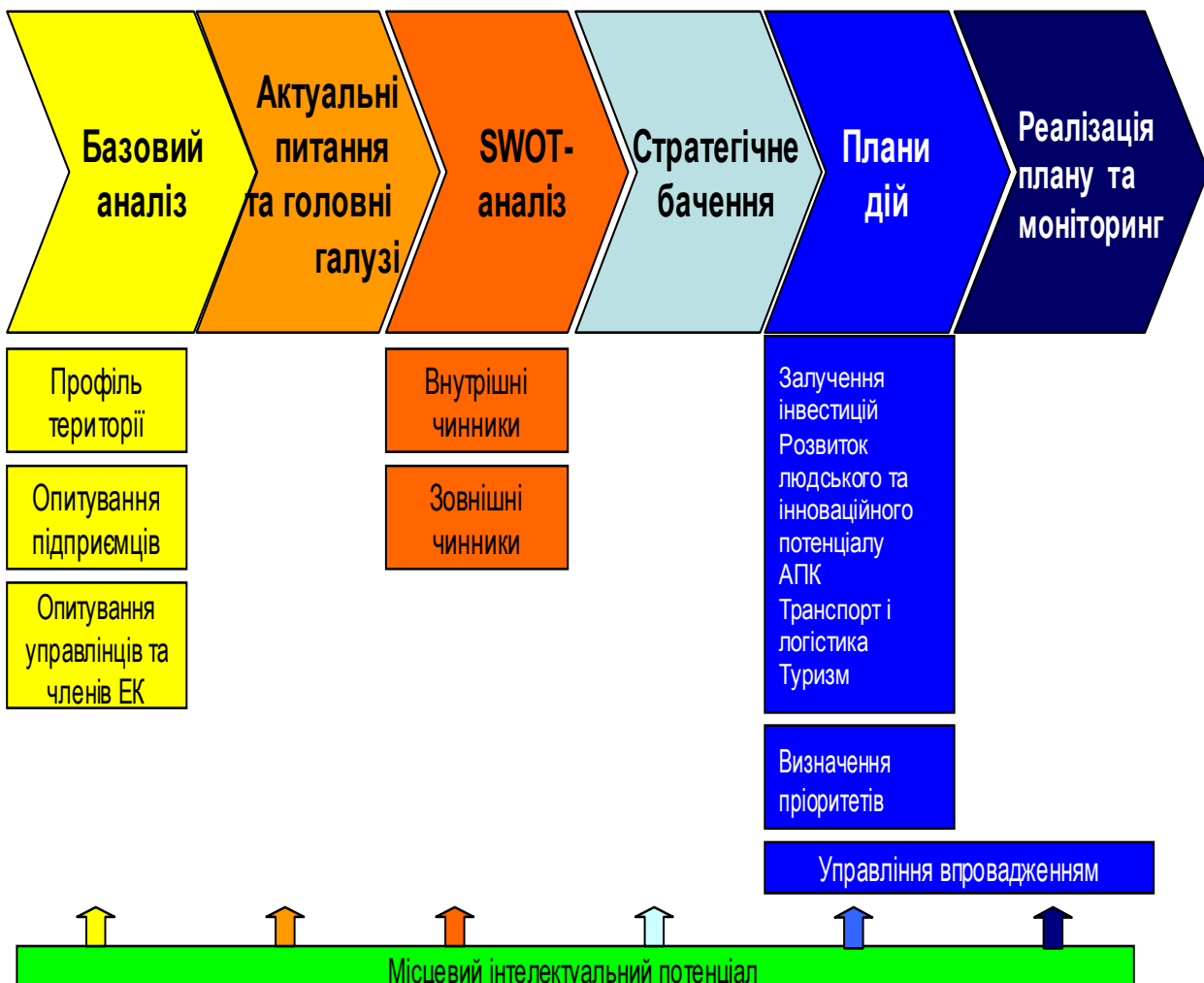

Рис. 2. Блок – схема процесу стратегічного планування

На першому етапі розробки стратегії було зроблено аналіз існуючої ситуації в економіці субрегіону. «Сканування» території полягало в отриманні кількісних та якісних параметрів, які характеризують динаміку економічних процесів.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Кількісні параметри, статистичні дані, а також історична та географічна характеристики території стали основою для розробки Профілю або соціально-економічного паспорта агломерації (субрегіону), який містить інформацію про демографічну ситуацію в населених пунктах, що входять до складу агломерації, економічні та статистичні показники, комунальну та технічну інфраструктуру, стан довкілля, рівень життя тощо.

Якісні параметри були отримані після проведення опитування керівників підприємств, яке здійснювалось за допомогою анкети з 29 стандартних запитань. Опитування проводилось в межах всіх адміністративно – територіальних одиниць, які формують Придунайський субрегіон. Метою опитування стало визначення оцінки, яку респонденти дають бізнес-клімату території, де здійснюють свою господарську діяльність, аналіз проблемних питань та виявлення майбутніх планів.

Основними пріоритетами стратегії розвитку Придунав'я є наступні **актуальні питання:**

- A.** Залучення інвестицій та розвиток інженерної інфраструктури
- B.** Розвиток бізнес інфраструктури та малого і середнього підприємництва
- C.** Розвиток системи управління, інновацій та людських ресурсів

головні галузі:

- D.** Агропромисловий комплекс і переробка сільськогосподарської продукції
- E.** Транспорт і логістика
- F.** Туризм
- G.** Металообробка і судноремонт

На наступному етапі розроблення Стратегічного плану членами Експертного комітету було проведено SWOT-аналіз. Основними завданнями SWOT-аналізу стали визначення сильних та слабких сторін (аналіз внутрішніх чинників), оцінка позиції агломерації у порівнянні з іншими територіями, з якими субрегіон конкурує у сфері інвестицій та трудових ресурсів, аналіз зовнішніх чинників: сприятливих можливостей і загроз.

Для визначення потенційних проектів, спільних для усіх адміністративно-територіальних одиниць субрегіону, було проведено додаткове опитування серед членів Експертного комітету, депутатів різних рівнів, керівників органів виконавчої влади. На засіданнях Експертного комітету здійснювалось систематичне обговорення пріоритетних напрямів та визначення спільних кроків, спрямованих на вирішення громадами, що формують субрегіон, проблем кожного актуального питання та головної галузі. До участі в обговоренні залучались представники органів державного управління, обласної державної адміністрації (ОДА), районних державних адміністрацій (РДА), міських рад, підприємств, а також спеціалісти у певних сферах.

Стратегічний план визначає кроки, спрямовані, зокрема, на зміцнення бізнес-інфраструктури, проведення системної роботи над покращенням місцевого інвестиційного клімату і розширенням інвестиційних можливостей в агломерації, що є важливими факторами підвищення конкурентоспроможності регіону загалом.

Впровадження стратегії підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Придунав'я потребує наявності схеми агроландшафтної організації території поза межами населених пунктів. Ця схема є важливою не тільки для систематизації просторового розвитку території загалом, але й для планування в галузі АПК, туризму. При її розробці варто використовувати технології сучасних ГІС-систем. У майбутньому перед агломерацією постане питання створення спільної «багатошарової» інформаційної системи, загальний інформаційний ресурс якої використовуватиметься спільно.

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ SWOT-АНАЛІЗУ

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ

Стратегічне бачення - це спільне, погоджене на основі консенсусу, бачення того, яким субрегіон має бути у майбутньому. Стратегічне бачення пояснює вихідну позицію, з якої члени Експертного комітету розпочали роботу над створенням плану, та містить ідеї, які вони вважали найважливішими для майбутнього Придунав'я.

Придунав'я – південно-західні ворота України, транспортний вузол на шляху в Європу та Азію.

Екологічно чистий регіон з унікальними кліматичними умовами для розвитку високотехнологічного сільського господарства, харчової та переробної промисловості, альтернативної енергетики, зеленого туризму.

Територія, що володіє значними конкурентними перевагами та потенціалом розвитку морегосподарського комплексу, транспорту, логістики та інновацій.

Край, відкритий для інвесторів.

Багатонаціональне толерантне співтовариство громад з підвищеною мотивацією до праці, яке прагне сталого зростання якості життя.

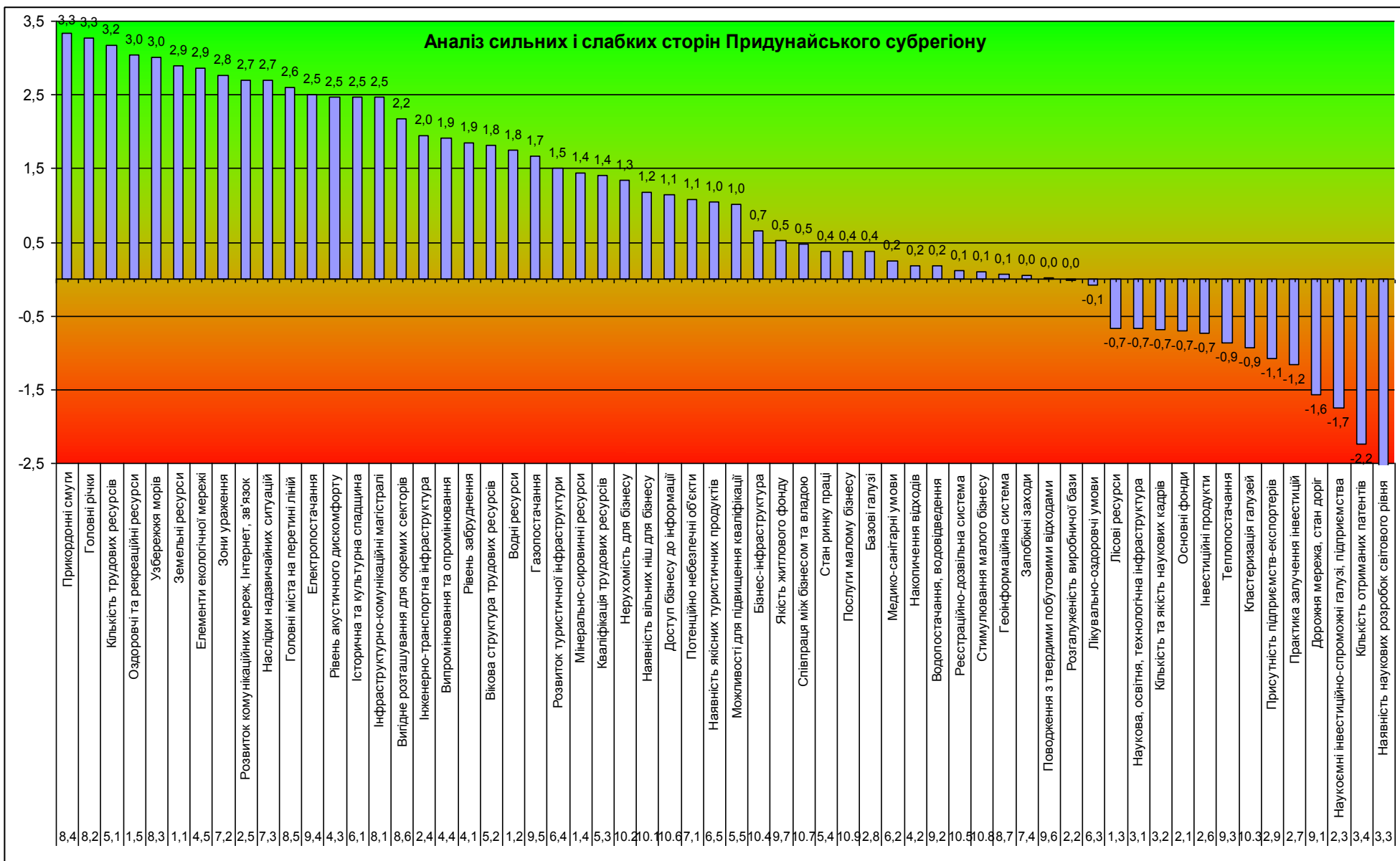
АНАЛІЗ ВНУТРІШНІХ (СИЛЬНІ І СЛАБКІ СТОРОНИ) ТА ЗОВНІШНІХ (СПРИЯТЛИВІ МОЖЛИВОСТІ І ЗАГРОЗИ) ЧИННИКІВ

За своїм призначенням SWOT-аналіз є «інструментом», що є необхідним для підготовки реалістичних і здійснених планів дій, у яких поряд зі середньостроковими стратегічними цілями будуть визначені короткострокові оперативні цілі – власне проекти. Впровадження цих проектів повинно, з одного боку, усунути слабкості території з одночасним посиленням його сильних сторін, а з іншого – повною мірою скористатися сприятливими можливостями, які можуть виникнути завдяки дії зовнішніх сил, уникаючи загроз.

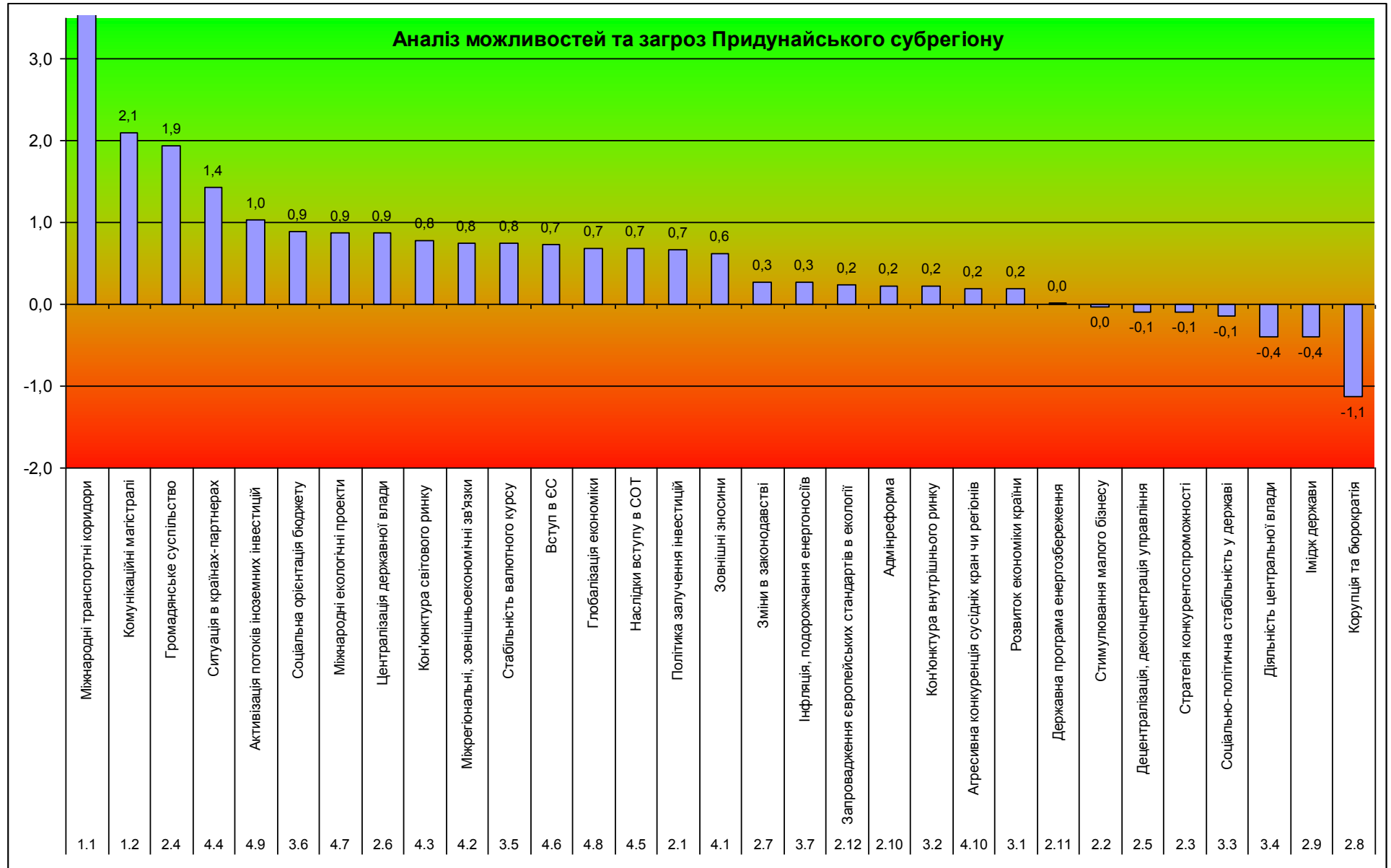
Учасники Експертного комітету шляхом анкетування визначили сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для Придунайського економічного субрегіону як в цілому, так і для кожного з семи головних напрямків (актуальних питань та головних галузей). При формуванні переліку запитань анкети враховувались вимоги наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 224 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку».

Опрацьовані дані SWOT-аналізу подані нижче у формі таблиць та діаграм. Загальний SWOT-аналіз проводився окремо для субрегіону та детально для кожного з головних напрямків (критичних питань та головних галузей).

Примітка. Термін «Головні напрямки» є тотожним з терміном «пріоритети», який часто використовується при розробці стратегій.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

ПЛАНИ ДІЙ

Стратегічний план економічного розвитку Одеської агломерації розроблений на основі досягнення консенсусу, а також раніше отриманих даних в результаті аналізу існуючої ситуації та даних SWOT-аналізу. В основу плану покладений принцип зосередження зусиль на пріоритетних питаннях розвитку.

Як зазначалось вище, Експертний комітет шляхом консенсусу обрав як вирішальні чинники для подальшого розвитку субрегіону та регіональної економіки *сім основних напрямів* (або пріоритетів), *три з яких стосуються всіх видів економічної діяльності*:

A. Залучення інвестицій та розвиток інженерної інфраструктури.

B. Розвиток бізнес інфраструктури та малого і середнього підприємництва.

C. Розвиток системи управління, інновацій та людських ресурсів.

та чотири - головні галузі:

D. Агропромисловий комплекс і переробка сільськогосподарської продукції.

E. Транспорт і логістика.

F. Туризм.

G. Металообробка і судноремонт.

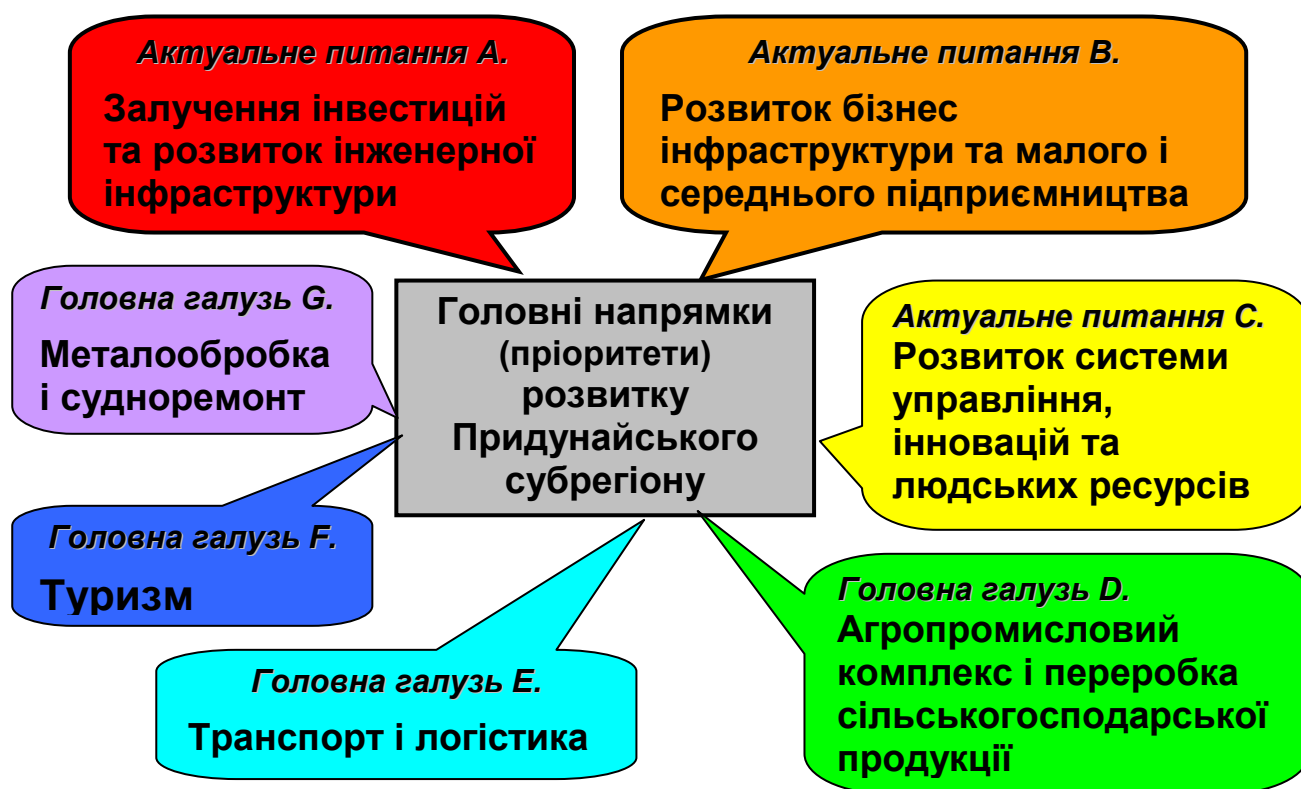

Рис. 5. Стратегічне бачення, актуальні питання та головні галузі

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ А. ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА РОЗВИТОК ІНЖЕНЕРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Певні ресурсні та інфраструктурні можливості субрегіону, порівняно зручне геополітичне положення, велика кількість браунфілдів та потенційних грінфілдів створюють потенційні можливості для залучення інвестицій, але тільки при виконанні низки умов, головною з яких є створення сприятливого інвестиційного клімату.

Інвестиційні процеси в субрегіоні характеризуються двома потоками: власних (внутрішніх) інвестицій та інвестицій іноземного походження. Загальні обсяги інвестицій в основний капітал в цілому по субрегіону незначні, при цьому обсяги внутрішніх інвестицій значно перевищують обсяги іноземних інвестицій.

Аналіз ситуації, як зі сторони зовнішніх, так і внутрішніх факторів, подається в розділі, що стосується SWOT-аналізу.

Базуючись на цих даних, Експертний комітет дійшов згоди, що залучення інвестицій є важливим актуальним питанням для подальшого розвитку території Придунав'я.

Залучення інвестицій є ключовим елементом підвищення конкурентоспроможності території. Завдяки інвестиціям відбувається залучення необхідних фінансових ресурсів до місцевих економік, а отже нові надходження до бюджетів усіх рівнів. Крім того, інвестиції приносять нову управлінську культуру, нові навички менеджменту, інновації та технології, нові ринки, нові можливості для бізнесу місцевих малих і середніх підприємств. Доведено, що території, де активно залучаються інновації, мають значно вищий рівень якості життя громадян.

Дуже ймовірно, що інвестори, плануючи розміщення своїх підприємств, враховують, що субрегіон знаходиться на кордоні з ЄС, до того ж на Дунаї, який є однією з найбільш важливих водних артерій Європи, що тут є відносно висококваліфікована робоча сила, а заробітна плата – далека від середньоєвропейської. Але нам ще більш важливо розуміти, що лише ці переваги не є визначальними. Залучити інвестиції не просто, навіть маючи вигідне географічне розташування та достатню кількість робочої сили. Це конкурентний процес, а отже країни, регіони та місцева влада мають зробити все можливе, щоб «виділитись серед конкурентів», тобто інших держав, регіонів своєї країни та інших населених пунктів. Ресурси та зусилля, затрачені на цю конкурентну боротьбу, можуть окупитися не раніше, ніж через кілька років.

Саме формування місцевої інвестиційної політики та її тісна взаємодія з такою політикою, що реалізується на регіональному і державному рівнях, дозволить змінити ситуацію на краще.

Силами місцевої влади може бути здійснено ряд важливих кроків, направлених на заохочення залучення інвестицій в субрегіон: стан технічної інфраструктури, доступність будівель і земельних ділянок для бізнесу, якість підготовки ділянок для нової забудови, стан адміністративних послуг, бізнес-клімат, імідж регіону та достатня кількість інформації, яка дозволить прийняти рішення про інвестування.

Важливими також є кроки місцевої влади, направлені на:

- ✓ визначення пріоритетів у галузі інвестування;
- ✓ визначення переліку місцевих послуг і заохочень для інвесторів та обсяг їх надання відповідно до пріоритетності перспективної інвестиції;
- ✓ врахування вимог до планування території, Генеральних планів, схем планування та місцевих правил забудови;
- ✓ формування бази даних інвестиційних менеджерів, фахівців у галузі бізнес-планування;
- ✓ надання маркетингової, інформаційної, інфраструктурної та правової підтримки інвесторам;
- ✓ детальний опис процедур та умов продажу та/ або оренди ділянок і майна;
- ✓ розробка типових зразків регуляторних актів та правовстановлюючих документів, допомога у їх підготовці.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Реалізація інвестиційних проектів і впровадження інвестиційної політики передбачає вирішення комплексу земельних питань та планування просторового розвитку:

- планування забудови території;
- визначення територій пріоритетного інвестиційного розвитку;
- створення районів комерційного розвитку;
- дотримання принципів приватно-публічного партнерства;
- визначення форм та видів залучення інвестицій у розвиток регіону.

Особливо це стосується територій населених пунктів Придунав'я, де містобудівельні можливості для формування широкого спектру інвестиційних пропозицій типу «грінфілд» є доволі обмеженими через щільну забудову міст та обмеженість їх територій.

На здатність залучити новий капітал в місцеву економіку безпосередній вплив має також те, наскільки успішною є поточна стратегія маркетингу та промоції, якій повинна надаватися підтримка на національному і регіональному рівнях.

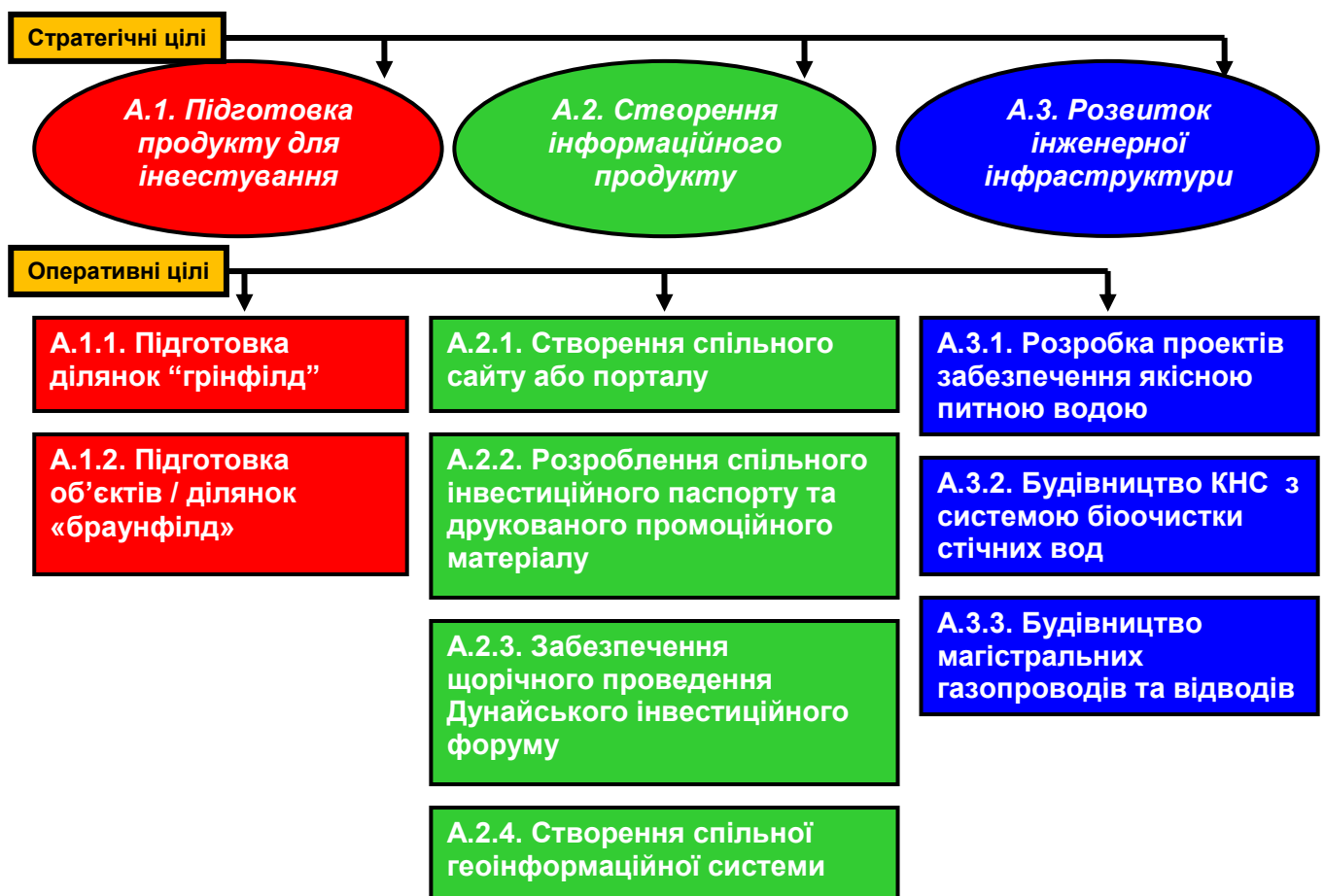

Рис. 1. Блок – схема актуального питання А. Залучення інвестицій та розвиток інженерної інфраструктури.

Стратегічна ціль А.1. Підготовка продукту для інвестування

Для залучення інвестицій потрібні об'єкти, в які інвестор вкладатиме кошти. Традиційно ці об'єкти розподіляються на дві категорії: «грінфілди» - території, де раніше не здійснювалась жодна діяльність, пов'язана з виробництвом промислової продукції, і «браунфілди» - діючі підприємства або території, де раніше продукція вироблялась, але у даний час у силу певних

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

причин виробництво не здійснюється. Можливість інвестора «прийти на об'єкт» вимагає від місцевої влади певних зусиль, навіть у тому випадку, якщо це територія чи об'єкт не перебувають у власності певної територіальної громади.

Оперативні цілі:

A.1.1. Підготовка ділянок «грінфілд»

Дуже часто у місцевої влади виникає питання: «для чого вкладати ресурси в те, що згодом буде використовуватись не безпосередньо громадою, а бізнесом?». Відповідь має два компоненти: 1) інвестор швидше вибере ділянку, яка майже готова до інвестування, ніж ту, яка вимагатиме багато часу на її підготовку і благоустрій; 2) кошти, закладені в підготовку ділянки, повернуться громаді «сторицею», адже така ділянка коштуватиме значно дорожче, ніж не підготовлена. Попередньо міські і районні ради субрегіону, їх виконавчі органи, здійснюють інвентаризацію майна і земель та складають перелік земельних ділянок, придатних для створення промислових зон (індустріальних і технопарків), здійснюють процес підготовки промислових зон типу «грінфілд» для розвитку нових виробництв, які будуть конкурентоспроможні до промислових зон, пропонує місцевими владами інших країн, готують проектну документацію щодо забезпечення ділянок необхідною інфраструктурою (водопостачання, водовідведення, енергетичні мережі, зв'язок, дороги, тощо), проводять переговори з відповідним уповноваженим центральним органом виконавчої влади та Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України на предмет отримання допомоги в розробці проектно-технічної документації для створення технопарків субрегіону та включення їх у категорію проектів національного рівня. Звичайно, є більш простий порівняно з тим, що передбачає створення індустріальних парків, варіант – це звичайна промислова зона, де може розташовуватись навіть одне новостворене підприємство.

При реалізації крупних інвестиційних проектів дуже важливою є координація зусиль сусідніх адміністративно-територіальних одиниць, оскільки часто ресурси, наприклад воду, доведеться отримувати від сусідів. Це ж стосується планування шляхової мережі, маршрутів руху громадського транспорту тощо. Досвід реалізації подібних проектів показує, що вони реалізовувались доволі складно саме через проблему відсутності скоординованих дій суміжних територій, тому в актуальному питанні С. порушується питання удосконалення системи управління і «горизонтальної» взаємодії суміжних громад.

A.1.2. Підготовка об'єктів/ділянок «браунфілд»

Зазвичай, для місцевої влади підготовка об'єктів типу «браунфілд» є значно простішою, оскільки більшість таких об'єктів не перебувають у державній чи комунальній власності і все обмежується, у першу чергу, лише промоцією цих об'єктів та порівняно незначними зусиллями і затратами на під'єднання нового користувача до комунальних мереж та «косметичним» ремонтом під'їзних шляхів чи організацією нового маршруту громадського транспорту. Необхідно акцентувати увагу на те, що більшість потужних зарубіжних інвесторів, як правило, не часто цікавиться браунфілдами, але це не означає, що слід не приділяти жодної уваги «браунфілд».

Стратегічна ціль A.2. Створення інформаційного продукту

Поява даної цілі є цілком очевидною. Вона полягає в тому, щоб надати потенційному інвестору максимум корисної інформації та спонукати його вибрати для майбутнього розміщення підприємства саме цю територію, допомогти прийняти «правильне рішення», яке ґрунтується на широкому спектрі інформації, а згодом надати інформацію про те, як швидко і ефективно дотриматись всіх формальностей. Вирішувати таку задачу самостійно органи влади, як правило, не в змозі. Світова і українська практика показують, що найкраще такий інформаційний продукт створюється «третім сектором», засобами мас-медіа при безумовній активній участі влади. Тут роль

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

місцевої влади полягає у кристалізації ідеї створення та розвитку тих інституцій, які мають допомагати сформуванню відповідного інформаційного поля та надалі надавати зовнішньому інвестору інформаційну чи організаційну підтримку.

Також слід мати на увазі, що значна частина інвесторів не надто довіряють інформації, яка йде лише від «влади», тому важливо, щоб «інформаційна картина» території не була однобокою та бюрократично сухою. Не варто думати, що лише буклети чи компакт-диски дозволять привабити інвестора. Тут потрібен якісний багатоплановий і професійний інформаційний продукт та широкий спектр зусиль.

Оперативні цілі:

A.2.1. Створення спільного сайту або порталу

Ізмаїльська міська рада спільно з районними радами та районними державними адміністраціями Придунав'я за підтримки проекту «ЛІНК» розробляють та підтримують спільний сучасний сайт або портал. До його наповнення інформацією долучаються структури підтримки бізнесу та неурядові організації субрегіону.

A.2.2. Розроблення спільного інвестиційного паспорту та друкованого промоційного матеріалу

Окремо виготовлені кожним містом чи містечком промоційні матеріали, орієнтовані на потужного інвестора, не справлять на нього належного враження. Однак об'єднання ресурсів для створення єдиного професійного промоційного продукту матиме значно більше шансів, щоб «звернути увагу інвестора». Інвестиційний паспорт є пакетом інформаційних матеріалів про субрегіон та численних конкретних проектів з пропозиціями для інвесторів. Важливо, щоб він розроблявся у єдиному стилі з аналогічними документами, що розробляються для Одеської області, Одеської агломерації.

A.2.3. Забезпечення щорічного проведення Дунайського інвестиційного форуму

Одеська обласна державна адміністрація в 2011 році провела важливий для залучення інвесторів захід – Дунайський інвестиційний форум. Захід привернув увагу потенційних інвесторів. Однак, серед запропонованих під час заходу проектів було небагато таких, що були підготовлені «на місцях», зокрема, ділянки типу «грінфілд», що призначені для розташування нових об'єктів промисловості. Такий захід слід робити щорічно. Зазначена мета має запропонувати алгоритм такого процесу.

A.2.4. Створення спільної ГІС

Геоінформаційні системи (ГІС) є важливим сучасним інструментом управління містом і регіоном та менеджменту в бізнесі. Використання єдиної платформи та стандартизація програмного забезпечення і системи наповнення інформацією дозволять уникнути неузгодженостей. Інвестиційні проекти найкраще сприймаються в графічному зображенні, отже дана інформація повинна також використовуватись і як промоція на та розташовуватись на веб-сайтах. Звичайно, можливо створювати окремі системи, але слід домогтись того, щоб згодом їх можливо було інтегрувати в одну і забезпечити можливість обміну інформацією.

Стратегічна ціль А.3. Розвиток інженерної інфраструктури

Оперативні цілі:

А.3.1. Розробка проектів забезпечення якісною питною водою

Реалізація проектів дозволить суттєво покращити якість питної води в субрегіоні. Це позитивно вплине також і на збільшення притоку туристів. Ряд проектів знаходяться в початковій стадії реалізації, їх здійснення також передбачено рішенням Одеської обласної ради від 9 грудня 2011 року № 305-VI «Про затвердження регіональної програми будівництва, реконструкції та модернізації об'єктів інфраструктури Одеської області на 2012 - 2015 роки». Крім того, доцільно розглянути питання реалізації інвестиційних проектів будівництва підприємств з розливу високоякісної питної мінералізованої води з глибинних (від 1 до 5 км) підземних покладів Причорноморського і Переддобруджинського артезіанських басейнів. Поклади такої води доволі добре вивчені і за висновком Одеського науково-дослідного інституту курортології та медреабілітації за своєю мінералізацією вода «Ренійська» наближається до добре відомої води «Куяльник». Наявність місцевої мінеральної води з лікувальними властивостями дозволить у майбутньому говорити не лише про розвиток туризму в субрегіоні, а й про рекреаційний напрямок.

А.3.2. Будівництво каналізаційно-насосних станцій з системою біологічного очищення стічних вод

Реалізація даного проекту (складається з кількох підпроектів) дозволить покращити рівень санітарного добробуту мешканців субрегіону та зменшить забруднення поверхневих вод. Проект має транскордонне значення. Для співфінансування проекту доцільно залучити кошти проектів ЄС та міжнародних екологічних організацій.

А.3.3. Будівництво магістральних та відвідних газопроводів

Реалізація цілі дозволить не лише покращити якість життя мешканців ряду населених пунктів (особливо Кілійського району), а й суттєво вплинути на інвестиційну привабливість території, адже більшість інвесторів дуже неохоче здійснюють інвестиції в території, де інженерна інфраструктура недостатньо розвинена. Щоб реалізувати дану ціль, слід мати на увазі світову тенденцію до подорожчання природного газу та у першу чергу реалізовувати проекти, що базуються на використанні відновлювальних джерел енергії, особливо щодо малонаселених і віддалених населених пунктів, де створення локальних тепло-пунктів і впровадження індивідуальних систем, що працюють на місцевій сировині, може бути економічно більш доцільним.

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ В. РОЗВИТОК БІЗНЕС ІНФРАСТРУКТУРИ ТА МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сектор малих і середніх підприємств надзвичайно важливий для забезпечення сталого економічного розвитку регіону. Роль малого і середнього бізнесу важко переоцінити. Темпи надходжень від суб'єктів малого підприємництва до бюджетів усіх рівнів випереджають темпи росту загальних надходжень. Саме у цьому секторі нині створена значна частина робочих місць в регіоні. Він на даний час є основним працедавцем. Малий і середній бізнес є одним з найбільш мобільних секторів, здатних до швидкого розвитку. Саме завдяки цьому сектору вдалось «амортизувати» можливі соціальні наслідки від занепаду «великих підприємств».

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Головними труднощами, з якими зустрічаються підприємці малого та середнього бізнесу, найчастіше є надмірний тиск державних регуляторних та контролюючих органів, недостатній рівень поінформованості та навиків з питань організації та ведення комерційної діяльності (у т.ч. – забезпечення приміщеннями), недоступність стартового капіталу, а також проблема отримання доступу до нових ринків, особливо виходу на зовнішні ринки збуту.

Інфраструктура бізнесу складається здебільшого з «нематеріальних» компонентів, таких як політика і програми, що поліпшують місцевий бізнес-клімат і забезпечують малим та середнім підприємствам доступ до капіталу й технічної допомоги. В основі успішної стратегії економічного розвитку лежить такий бізнес-клімат, який не лише сприяє залученню інвестицій, що створюють нові робочі місця, але й утримує в регіоні існуючі підприємства, заохочує появу нових підприємств.

Часто місцевий бізнес-клімат є результатом стосунків між владою та бізнесовою спільнотою. Тому цей клімат можна поліпшити, здійснюючи більш дієву комунікацію між двома згаданими сторонами та інформуючи сектор приватного бізнесу шляхом проведення регулярних зустрічей між підприємцями та представниками влади, створення інформаційної служби для підприємств, створення сучасної інформаційної системи. Така система може включати тривимірну цифрову модель міста/району/регіону з усією необхідною інформацією про ділянки, інфраструктуру, проектні обмеження, власність тощо. Цю ж систему можна буде взяти за основу для створення містобудівельних кадастрів.

Серед інституційних засобів поліпшення бізнес-клімату слід назвати створення бізнес-інкубаторів (особливо для інноваційно-активного бізнесу), які можуть допомогти новим підприємствам «стати на ноги», нового центру сприяння бізнесу чи бізнес-асоціації. Слід детально переглянути існуючу політику і нормативні акти, що регулюють питання розвитку підприємств (зокрема, надання дозволів), – наскільки ефективними та дієвими вони є і наскільки вони допомагають створенню сприятливого бізнес-клімату. Не завадило б також позбутися зайвого бюрократизму. Важливо забезпечити реальну роботу т.зв. «єдиного вікна».

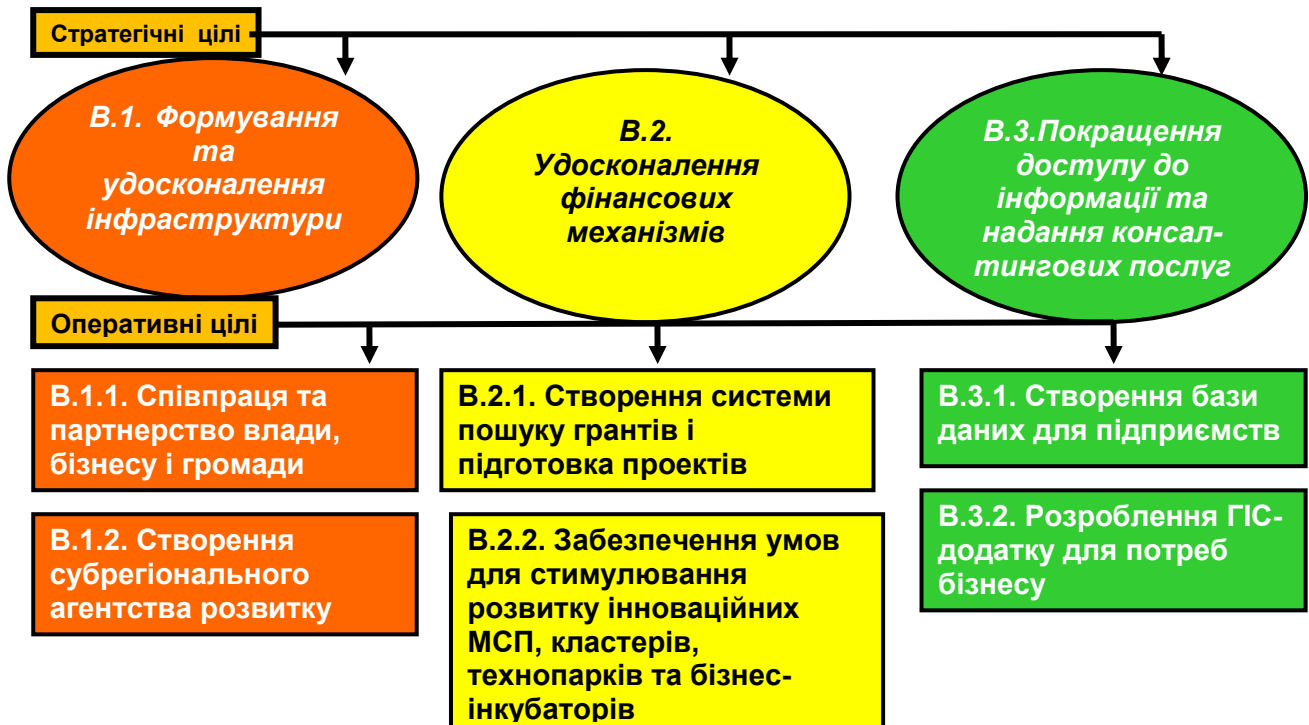

Рис. 2. Блок – схема актуального питання В. Розвиток бізнес інфраструктури та малого і середнього підприємництва

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Стратегічна ціль В.1. Формування та удосконалення інфраструктури

Оперативні цілі:

В.1.1. Співпраця та партнерство влади, бізнесу і громади

Досягнення такої мети є очевидною необхідністю і «ключем» до підвищення конкурентоспроможності субрегіону.

В.1.2. Створення субрегіонального агентства розвитку

Практика регіонального розвитку демонструє необхідність використання такого інструменту як Агентство регіонального розвитку (АРР) (у даному випадку – Агентство субрегіонального розвитку або субрегіональне агентство розвитку). Адже очевидно, що ряд функцій з місцевого економічного розвитку із зрозумілих причин не можуть виконуватись органами місцевої влади, хоч вони необхідні. На наш погляд, через особливості географічного розташування Придунав'я, його віддаленість від обласного центру доцільно говорити про створення такого агентства в м. Ізмаїл. Форма його взаємодії з регіональними структурами такого типу не є принциповою.

Стратегічна ціль В.2. Удосконалення фінансових механізмів

Оперативні цілі:

В.2.1. Створення системи пошуку грантів і підготовка проектів

Малоймовірно, що місцеві органи державної влади чи органи місцевого самоврядування візьмуть на себе це завдання. Практика розвитку найбільш успішних міст і територій показує, що цим займається, як правило, одна або кілька неурядових організацій. Часто таку діяльність координує місцеве Агентство регіонального розвитку.

В.2.2. Забезпечення умов для стимулювання розвитку інноваційних МСП, кластерів, технопарків та бізнес-інкубаторів

У процесі досягнення цілі основна увага має бути приділена формуванню сприятливого бізнес-клімату, а згодом створенню умов для розвитку кластерів, організації діяльності технопарків для інноваційного малого підприємництва та бізнес-інкубаторів, які забезпечать допомогу новоствореним підприємствам на перших етапах їх становлення. Очікується, що методичну та організаційну допомогу таким утворенням надаватимуть не лише місцева влада і центри зайнятості, а й вищі учбові заклади, що працюють на території Придунав'я. Таким чином, у перспективній молоді, кращих випускників цих закладів з субрегіону зникне проблема пошуку «першого робочого місця» і вдасться «закріпити» талановиту молодь на території субрегіону. Концентрація новостворених підприємств «під одним дахом» дозволить їм зекономити ресурси на консультативні послуги, організаційні заходи, використання оргтехніки.

Стратегічна ціль В.3. Покращення доступу до інформації та надання консалтингових послуг

Частково виконання даної цілі пов'язане з реалізацією суміжних цілей А. 2.1., А.2.4., В.1.3. Необхідність включення цього проекту стала наслідком аналізу опитування підприємств субрегіону, у ході якого з'ясувалось, що місцевий бізнес потребує вищого рівня відкритості влади і кращого доступу до інформації як бізнесового, так і організаційно-законодавчого характеру. Крім того, бізнес гостро відчуває необхідність не лише отримати інформацію, а й отримати її роз'яснення. Сучасний

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

бізнес може продуктивно й ефективно працювати лише за умови належного інформаційного обміну із «зовнішнім світом». Досягнення цілі полягає також у створенні більш ефективної системи інформування виробників про сучасний стан та прогнозовані тенденції вітчизняного та світового ринків, забезпеченні кваліфікованого консалтингу в сфері виробництва, переробки, маркетингу, сертифікації продукції, регуляторного середовища і новачій законодавчо-нормативної сфери. Звичайно, більшість цієї інформації підприємства отримують самостійно, часто від інших фірм, що спеціалізуються на інформаційному менеджменті та консалтингу, дуже часто таку допомогу надають торгово-промислові палати та бізнес-асоціації різного типу. Дана ціль спрямована на покращення процесів постачання бізнес-значущої інформації. Розуміючи, що підприємства конкурують між собою (у т.ч. й у отриманні інформації), доцільно створити систему, при якій негативи такої конкуренції були б мінімізовані. Значну частину інформації підприємствам можуть і повинні надавати органи виконавчої влади, наприклад, про: зміни законодавства, особливості сертифікації та стандартів, ліцензування, маркування, митного оформлення тощо.

Оперативні цілі:

В.3.1. Створення бази даних для підприємств

Агентство регіонального розвитку, Фонд підтримки підприємництва м. Ізмаїла спільно з громадськими організаціями підприємців субрегіону створюють базу даних бізнес-планів з метою допомоги підприємцям оцінити можливість реалізації малих і середніх інвестиційних проектів.

В.3.2. Розроблення ГІС-додатку для потреб бізнесу

Створення ГІС - системи передбачено ціллю А.3.4. Дана ціль передбачає створення окремого додатку (шарів інформації), який, у першу чергу, використовуватиметься для потреб бізнесу.

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ С. РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ, ІННОВАЦІЙ ТА ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

Постановою Кабінету Міністрів України від 31.03. 2004 р. № 428 «Про затвердження Програми комплексного розвитку Українського Придунав'я на 2004-2011 роки» чітко визначено, що Придунав'я є унікальною частиною території Одеської області, яка має ряд особливостей, а отже вимагає реалізації специфічних заходів, направлених на покращення соціально-економічного розвитку території. Таким чином, ми розуміємо, що це вимагає і певних особливих організаційно-управлінських підходів.

Президент України В.Ф.Янукович на засіданні Ради регіонів, що відбулось 3.06.2011 р. в м. Ялта, зокрема сказав: «Нам потрібна міжрегіональна кооперація і створення відповідних економічних програм «по горизонталі» між областями-сусідами, містами, у яких спільні проблеми території».

Лише «вертикальні» управлінські дії уряду та обласної державної адміністрації без скоординованої підтримки «знизу», координації на «горизонтальному» (місцевому) рівні не дадуть таких високих результатів, як бажано. Слід налагодити систему взаємної координації та кооперації на місцевому рівні, у т.ч. органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади. До того ж ми не впевнені у тому, що уряд найближчим часом затвердить нову Програму розвитку Придунав'я або продовжить дію чинної.

Важливо також тут впровадити нові управлінські механізми та технології, інновації в управління, бізнес і виробництво.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Однак, лише зміни на управлінському рівні без значних змін у сфері інновацій та розвитку людських ресурсів швидше за все не дозволять отримати вищий рівень конкурентоспроможності цієї території, тому вони складають єдине критичне питання.

Наявність кваліфікованої робочої сили – найважливіше питання, на яке звертають увагу інвестори, приймаючи рішення щодо розміщення нових і розширення існуючих об'єктів промисловості, торгівлі чи сфери послуг. Ця проблема є актуальною для всього світу, зокрема для українських компаній. Людські ресурси є одним з головних чинників конкурентної боротьби для будь-якого регіону і визначають його здатність залучати інвестиції у створення робочих місць та забезпечити утримання і зростання існуючих підприємств. Без висококваліфікованих людських ресурсів не буває сталого інноваційного розвитку і як наслідок – конкурентоспроможної продукції. Інновації не лише формують конкурентоспроможність регіону, а й суттєво впливають на якість життя на даній території. Якість життя, у свою чергу, стає одним з визначальних чинників закріплення трудових ресурсів.

Результати опитування підприємств Придунав'я підтвердили, що навіть в сучасних умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи майже третина (31%) роботодавців відчують нестачу кваліфікованої робочої сили і ще 12% очікують виникнення кадрових труднощів у найближчому майбутньому. Тому думати про забезпечення цього майбутнього попиту необхідно вже зараз. Структура трудових ресурсів за рівнем освіти є не надто оптимістичною в районах: кількість людей працездатного віку з повною вищою освітою коливається від 6 до 11%, у м. Ізмаїл – близько 1/6 усього населення. Крім того, значна частка цих трудових ресурсів працює в сфері охорони здоров'я, управління, фінансовому секторі або має гуманітарну освіту. Така ситуація зумовлена рядом причин, породжених локальним станом ринку праці, відсутністю високотехнологічних підприємств та потужних учбових закладів 4 рівня акредитації.

Головними напрямками забезпечення роботодавців кваліфікованими кадрами є створення можливостей для гнучкого реагування освіти (у першу чергу – професійної) на потреби регіонального ринку праці, а також розвиток системи знань та навичок, необхідних для забезпечення працевлаштування населення. Важливо, що регіон має гнучко реагувати на зміни на ринку праці. Ці зміни все ж відбуваються, хоч і доволі поступово. Процес децентралізації управління професійно-технічною освітою триває, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України передає на рівень областей повноваження з підготовки кваліфікованих робітників. Таким чином, управління освіти і науки обласної державної адміністрації матиме більше повноважень впливати на обсяги та якість підготовки саме тих робітників, які потрібні для роботодавців області. Субрегіон мав би активно впливати на ці процеси.

«Кваліфікована робоча сила» означає, що робітники навіть на місцях, які не потребують високої кваліфікації, є достатньо освіченими, здатними до подальшого навчання і володіють робочою етикою, необхідною для якісного виконання роботи за гідну платню. «Кваліфікована робоча сила» також означає, що кваліфіковані працівники пройшли технічне навчання, потрібне для праці в орієнтованій на технології глобальній економіці, яка стрімко розвивається. Успішними є регіони, які здатні ініціювати та підтримувати постійне тристороннє партнерство між роботодавцями, навчальними закладами та урядовими структурами, що відповідають за навчання та перепідготовку.

Варто звернути увагу на необхідність фінансової підтримки системи профтехосвіти державними органами управління та бізнесом.

Освіта традиційно вважається важливим засобом для вдалої професійної кар'єри, проте не всі навчальні заклади надають освіту, необхідну роботодавцям. У той же час підприємства не можуть передбачити кількість працівників і рівень їхньої кваліфікації, які будуть потрібні через п'ять років, що допомогло б освітнім закладам відповідно адаптувати свої програми. Роботодавці ще не звикли до необхідності постійного забезпечення підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників.

Однак не лише на професійно-технічній освіті повинна фокусуватися увага стратегії розвитку території. Придунав'я, володіючи високим рівнем розвитку малого підприємництва, зокрема у сфері послуг і торгівлі, мало б звернути увагу на випереджаючий розвиток вищої освіти, у тому числі бізнес-освіти. Сьогодні значна частка випускників покидає цю територію через низьку якість життя у

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

даному субрегіоні. З часом економічне зростання і новостворені підприємства вимагатимуть більше професійних кадрів.

Ще один важливий аспект підвищення якості людського потенціалу – впровадження концепції «другої» чи «вторинної» освіти. В країнах з розвинутою економікою популярною є концепція «освіти впродовж життя», яка створює можливості для постійного підвищення кваліфікації (перекваліфікації) кадрів. Швидкі темпи розвитку технологій дуже динамічно змінюють вимоги до якості трудових ресурсів. І той регіон, який зможе запропонувати адекватну вимогам часу систему професійної підготовки кадрів, буде більш конкурентоспроможним. Державний центр зайнятості вже досяг значних успіхів у впровадженні механізмів вторинної професійної підготовки незайнятого населення, однак загалом система регіонального ринку праці ще має багато простору для вдосконалення.

Важливим є питання розвитку інноваційного потенціалу, посилення партнерських і ділових відносин між науковими і проектними організаціями регіону та підприємствами субрегіону. Активізація таких взаємовигідних бізнес-зв'язків дозволить говорити про реальне започаткування кластерної моделі економічного розвитку території. Взагалі, дуже слабкий розвиток спеціалізованих підприємств, що здійснюють створення інноваційного продукту є віддзеркаленням провальної інноваційної політики, що здійснювалась на рівні держави в останні десять років.

Це актуальне питання є найбільш складним для реалізації, оскільки можливість впливу місцевої влади на нього є найбільш обмежене. Але навіть незначні успіхи у його реалізації дозволять суттєво просунутись в досягненні інших цілей.

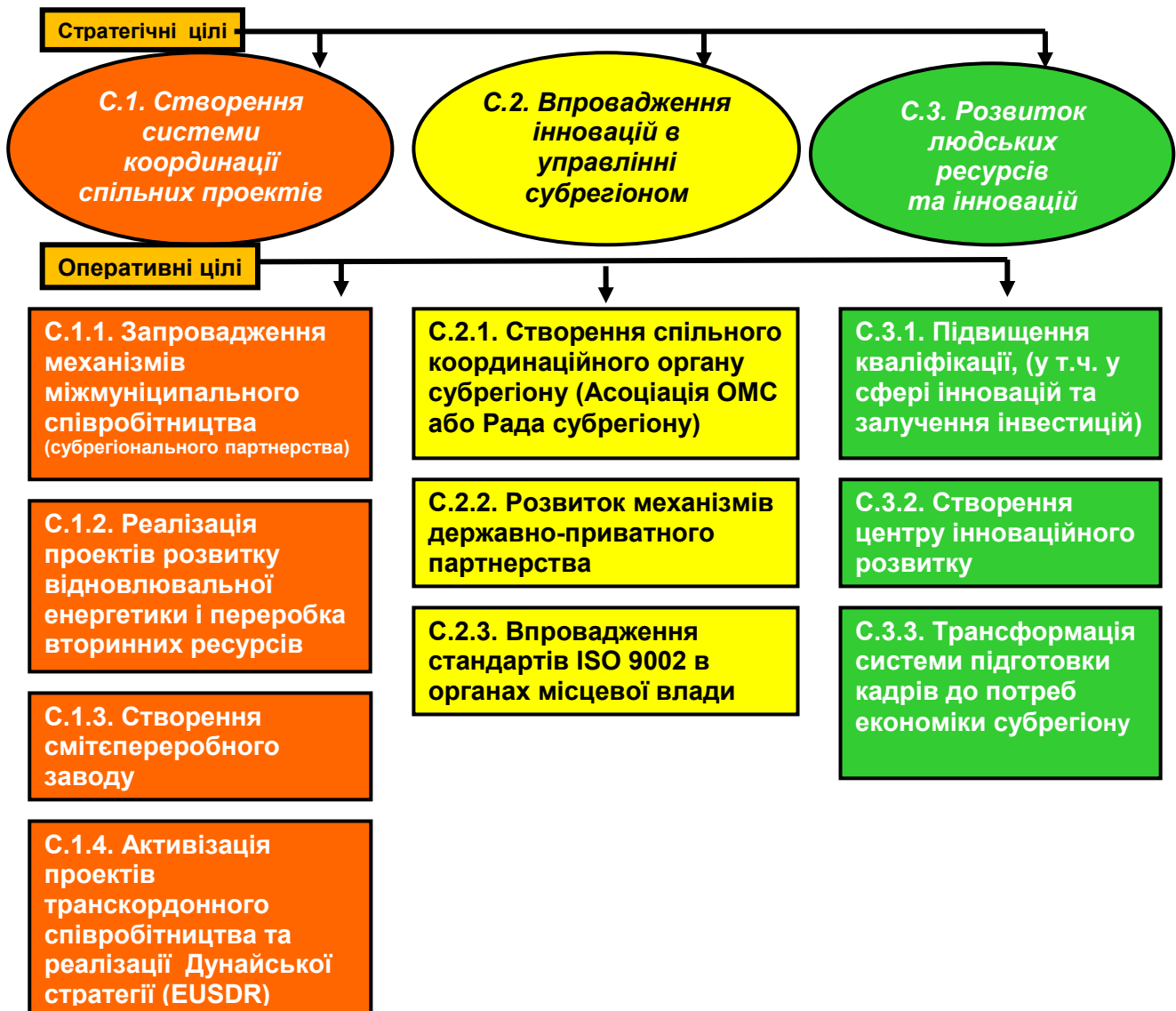

Рис. 3. Блок – схема актуального питання С. Розвиток системи управління, інновацій та людських ресурсів

Стратегічна ціль С.1. Створення системи координації спільних проектів

Оперативні цілі:

С.1.1. Запровадження механізмів міжмуніципального співробітництва (субрегіонального партнерства)

Міжмуніципальне співробітництво – це співпраця органів місцевого самоврядування на суміжних територіях для вирішення спільних проблем та покращення якості надання послуг населенню. Конституція України (п.2 ст. 142) «Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби». Президент України В.Ф. Янукович у виступі на засіданні Ради регіонів (3 червня 2011р. м. Ялта) сказав: «Нам потрібна міжрегіональна кооперація і створення відповідних економічних програм "по горизонталі" між областями-сусідами, містами, у яких спільні проблеми територій».

С. 1.2. Реалізація проектів розвитку відновлювальної енергетики і переробка вторинних ресурсів

Адміністративно-територіальні одиниці Придунав'я надають сприяння інвесторам, що розташовують на території енергетичні об'єкти, які використовують відновлювальні джерела енергії. У результаті реалізації цілі забезпечується безпечна робота системи розподілу та постачання електроенергії, зокрема, в екстремальних погодних умовах. Досягнення цієї мети дозволить підняти енергетичну безпеку регіону на якісно новий рівень та сприятиме зміцненню інфраструктурних, а отже й інвестиційних можливостей регіону в цілому. Слід приділити увагу проектам, що використовують для отримання енергії біопотенціал (наприклад, виробництво пелет з очерету та відходів виноробства). Вагому частку енергії можливо отримати у результаті глибокої переробки твердих побутових відходів (будівництво заводу з переробки ТПВ передбачено ціллю С.1.3.). Деякі відходи виноробства можуть бути використані, наприклад, для виробництва олії та бальзамічних оцтів (у даний час ця продукція в основному імпортується).

С.1.3. Створення сміттєпереробного заводу

Дана ціль була обрана як найбільш перспективний спільний проект. Сьогодні ситуація зі збиранням і захороненням ТПВ в субрегіоні є досить складною. Існує значна кількість стихійних сміттєзвалищ, більшість з яких не відповідає сучасним стандартам. Особливо гострою вона є в малонаселених пунктах, де порушена система централізованого вивозу ТПВ. Ця проблема також є гострою зважаючи на потенційні перспективи розвитку органічного сільськогосподарського виробництва і туризму. Без сумніву, це також важливе питання для санітарного благополуччя усіх жителів Придунав'я. Звичайно, будівництво такого об'єкта передбачає необхідність запровадження роздільного збору ТПВ, будівництво потужностей для додаткового сортування, полігону захоронення не перероблених залишків (у випадку вибору технології спалювання). Доцільно глибоко вивчити наявні технології та вибрати оптимальну. Важливо, щоб обраний технологічний процес мав якнайменший негативний вплив на екологію, оскільки на даний час екологічний стан субрегіону є його важливою перевагою, що дозволяє розпочати вирощування органічних продуктів та розвивати туристично-рекреаційну галузь. Зважаючи на проблему енергетичного забезпечення в субрегіоні, доцільно надати перевагу проектам з суміщеною когенерацією енергії. Сміттєпереробні заводи вимагають наявності певних щоденних обсягів сировини для переробки, тому їх доцільно будувати в центрах селітебних ареалів (бажано за межами населених пунктів), поблизу вузлових точок шляхів сполучень. Проблематика вибору місця їх будівництва і наступної експлуатації має продемонструвати на практиці необхідність «горизонтальної» взаємодії територіальних громад (адміністративно-територіальних одиниць) на принципах міжмуніципального (субрегіонального) партнерства. Зважаючи, що реалізація проектів будівництва сміттєпереробних потужностей на даний час належить до національних проектів, слід, у першу чергу, налагодити співпрацю з Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України.

С.1.4. Активізація проектів транскордонного співробітництва

Реалізація взаємовигідних проектів транскордонного співробітництва та активізація у цій сфері безумовно сприятиме сталому розвитку територій Придунав'я.

Ключовим аспектом є активізація участі в Дунайській стратегії, яка була представлена Єврокомісією у грудні 2010 року. Дунайська стратегія – довгострокова політика ЄС щодо вирішення проблем Дунайського макрорегіону (EU Strategy for the Danube Region, EUSDR). Її мета – сприяти розвитку величезного економічного потенціалу Дунаю. Європейська Рада схвалила EUSDR влітку 2011 року.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Стратегія поширюється на територію восьми країн-членів ЄС (Німеччина, Австрія, Угорщина, Чехія, Словаччина, Болгарія, Румунія, Словенія) та шість інших європейських країн (Хорватія, Боснія і Герцеговина, Сербія, Чорногорія, Молдова, Україна).

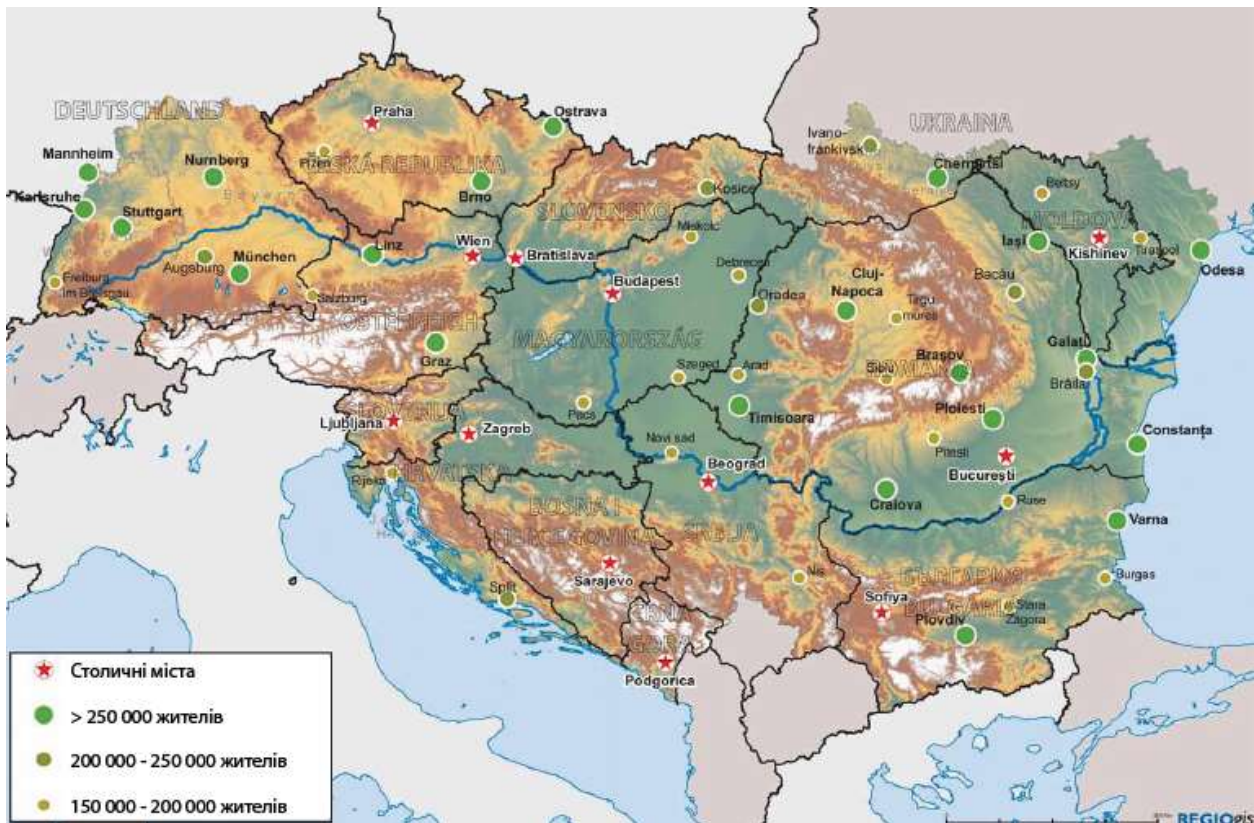

Рис. 3а. Територія дії Дунайської стратегії ЄС

Ці 14 країн басейну ріки Дунай до 2020 року мають реалізувати близько 200 проєктів, пов'язаних із чотирма головними напрямками:

- ✓ об'єднання Дунайського регіону (транспорт, енергетика, культура, туризм);
- ✓ захист навколишнього середовища в Дунайському регіоні (відновлення якості води, контроль екологічних ризиків, збереження ландшафту і біорізноманіття);
- ✓ сприяння процвітанню (розвиток «суспільства знань» за допомогою наукових досліджень освіти та інформаційних технологій, підтримка конкурентоспроможності підприємств шляхом розвитку кластерів і комплексів, вкладення коштів у розвиток знань і навичок співробітників);
- ✓ зміцнення позицій Дунайського регіону (зокрема досягнення політичної стабільності в регіоні, спільна робота для забезпечення безпеки, боротьба зі злочинністю).

Відповідальність за реалізацію Дунайської стратегії взяли на себе країни з даного макрорегіону, розподіливши між собою відповідні стратегічні цілі:

- 1) покращення мобільності та сполучень між різними видами транспорту – Австрія та Румунія (внутрішній водний транспорт), Словенія та Сербія (залізничний, дорожній та повітряний транспорт). Зацікавлена держава – Україна;
- 2) стимулювання більш стабільної та більш екологічної енергетики – Угорщина, Чехія;
- 3) розвиток культури та туризму, контактів між людьми – Болгарія, Румунія;
- 4) відновлення та підтримка якості води – Угорщина, Словаччина;
- 5) управління ризиками щодо можливої шкоди довкіллю – Угорщина, Румунія;
- 6) збереження біорозмаїття, ландшафтів та якості повітря і ґрунту – Німеччина (Баварія), Хорватія;

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

- 7) розвиток суспільства знань (дослідницької діяльності, освіти та інформаційно-комунікативних технологій) – Словаччина, Сербія;
- 8) підтримка конкурентоздатності підприємств – Німеччина (Баден-Вюртенберг), Хорватія;
- 9) інвестування в людей та їхні знання і навички (Австрія, Молдова);
- 10) покращення інституційної спроможності та співпраці (Австрія, Словенія);
- 11) Співпраця заради безпеки та боротьби проти організованої злочинності (Німеччина, Болгарія).

Реалізація Дунайської стратегії не передбачатиме виділення додаткових коштів із бюджету ЄС, але зможе використати фінансування з уже наявних програм Європейського Союзу. Лише з бюджету політики гуртування (Європейського фонду регіонального розвитку, Фонду гуртування, Європейського соціального фонду) на семирічний період (2007-2013) виділено 100 мільярдів євро.

Дунайська стратегія ґрунтується на кількох принципах:

1. Відсутність зайвих бюрократичних інститутів.

Проекти реалізуються із залученням існуючих європейських інститутів профільними міністерствами країн Дунайського регіону. При цьому особлива увага наголошується на посиленні ефективності двосторонніх відносин між зацікавленими країнами.

2. Відсутність додаткових фінансових асигнувань.

Акцент ставиться на раціональному використанні існуючих асигнувань і програм, у сумі близько 100 мільярдів євро (на період до 2013 р.).

3. Відсутність спеціального європейського законодавства. Єврокомісія обмежила свій вплив на хід виконання стратегії, залишивши собі суто координаційну функцію.

Для реалізації даної мети доцільно посилити взаємодію, у першу чергу, з Міністерством закордонних справ України та Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, а також з міжнародними організаціями, що включені до реалізації стратегії, і зокрема, Представництвом Європейської комісії в Україні, Генеральним директором ЄС (Directorate General, DG) з питань мобільності й транспорту, трансєвропейською транспортною мережею (Trans-European Transport Networks, TEN-T), Європейським фондом регіонального розвитку, Європейським інвестиційним банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, Фондом гуртування, Європейським соціальним фондом, Міжнародною комісією із захисту ріки Дунай (International Commission for the Protection of the Danube River, ICPDR) та Дунайською комісією з туризму (DTC), Генеральним директором з питань навколишнього середовища "LIFE", Урядом Землі Баден-Вюртенберг (Німеччина). Слід мати на увазі, що фінансування програми на період 2013-2020 рр. на сьогодні не визначено, як і конкретні проекти, отже слід долучитись до даної діяльності вже в найближчий період. **Наявність Стратегії розвитку Придунав'я може бути важливим аргументом, який продемонструє партнерам по Дунайській стратегії єдність цілей, а отже Україна зможе долучитись до цієї роботи як рівний партнер, цілі якого повністю відповідають цілям EUSDR.**

Варто також забезпечити постійний моніторинг їх Інтернет ресурсів, щоб мати змогу бути заздалегідь готовими до участі в проектах та ініціативах, а також забезпечити комунікацію посадових осіб, відповідальних за реалізацію критичних питань Стратегії Придунав'я, з робочими групами, що працюють у відповідних напрямках по Дунайській Стратегії, та Національними координаційними центрами (відповідно до визначених головних напрямків), а також з відповідальними працівниками МЗС та Мінеконрозвитку, які курують ці проекти, щоб максимально врахувати інтереси України, зокрема., Придунайського субрегіону, в реалізації проектів транскордонного співробітництва, у тому числі й в рамках Дунайської стратегії ЄС.

Важливо також забезпечити участь представника Одеського регіону в щорічному Форумі країн-членів Дунайської стратегії.

Стратегічна ціль С.2. Впровадження інновацій в управлінні субрегіоном

Оперативні цілі:

С.2.1. Створення спільного координаційного органу субрегіону (Рада субрегіону або Асоціація ОМС)

Реалізація кожного проекту вимагає вирішення організаційних питань, створення органу, який повинен здійснювати менеджмент та координацію процесів. Очевидно, що ряд питань економічного розвитку та забезпечення життєдіяльності суміжних адміністративно-територіальних одиниць можуть вирішуватись лише шляхом взаємовигідного партнерства і співробітництва, координації дій. Концентрація ресурсів приносить значно більше суспільної користі та прибутків. У той же час «горизонтальна» взаємодія і координація між органами самоврядування та місцевої виконавчої влади не є системною. Для забезпечення досягнення спільних цілей суміжних адміністративно-територіальних одиниць потрібен механізм, що забезпечить необхідну координацію «по горизонталі».

Одним з таких механізмів може бути спільний дорадчий орган: «рада з розвитку» та/чи «інвестиційна рада». Теоретично, якщо подібний орган («рада з розвитку») буде створений на рівні регіону, даний (субрегіональний) орган може бути його «комісією». Можливий варіант – створення такої ради при колегії облдержадміністрації або регіональному комітеті з економічних реформ. До складу такого органу, крім керівників обласного рівня, доцільно залучити керівників місцевих та районних органів влади субрегіону, а також науковців, спеціалістів у сферах економіки, містобудування, земельних відносин, інфраструктури.

С.2.2. Розвиток механізмів державно-приватного партнерства

Законодавчою основою для реалізації цієї цілі є Закон України «Про державно-приватне партнерство». Принципи, закладені в цьому законі, дозволяють реалізувати потужні інфраструктурні проекти, залучивши кошти бізнесу. Завдання місцевої влади сприяти реалізації таких проектів.

С.2.3. Впровадження стандартів ISO 9002 в органах місцевої влади

Досвід багатьох країн Європи та міст України підтвердив доцільність впровадження стандартів ISO 9002 в органах місцевої влади та відповідної їх сертифікації. Реалізація цілі дозволить покращити управління, обслуговування громадян і підприємців, підвищити прозорість та мінімізувати корупцію.

Стратегічна ціль С.3. Розвиток людських ресурсів та інновацій

Оперативні цілі:

С.3.1. Підвищення кваліфікації управлінців та представників бізнесу в сфері інвестиційного та інноваційного менеджменту, захисту інтелектуальної власності

Головне управління зовнішньоекономічної діяльності та європейської інтеграції, Головне управління економіки облдержадміністрації спільно з ОРІДУ НАДУ при Президентові України, вищими навчальними закладами економічного профілю, науковими установами НАН України створюють систему, спрямовану на підвищення кваліфікації спеціалістів місцевих рад та районних державних адміністрацій у сфері залучення інвестицій. Розробляються програми навчальних модулів та впроваджуються у курси підвищення кваліфікації та програми навчання спеціалістів і

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

магістрів. Організуються щорічні семінари для обміну досвідом. Ведеться робота з пошуку грантів і проектів МТД, метою яких є навчання у цій галузі.

С.3.2. Створення центру інноваційного розвитку

Інновації є одним з основних компонентів конкурентоспроможної економіки. Метою даної цілі є формування механізму взаємодії бізнесу, науки та освіти, громади та влади у реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку субрегіону. Результатами будуть: 1) синергетичний ефект від повної взаємодії бізнесу, науки, громади та влади; 2) наукове обґрунтування проектів забезпечить їх економічну, соціальну та екологічну складові, що відповідає принципам сталого розвитку та інтересам регіону; 3) впровадження в практику субрегіонального розвитку сучасних інструментів підвищення конкурентоспроможності регіону, зокрема кластерів; 4) дистанційна підготовка фахівців у галузях, типових для субрегіону; 5) організаційна підтримка розвитку інноваційних процесів в економіці.

С.3.3. Трансформація системи підготовки кадрів до потреб економіки субрегіону

Реалізація цілі дозволить забезпечити відповідність попиту і пропозиції на ринку праці в динаміці розвитку локальної економіки.

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ D. АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС І ПЕРЕРОБКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Природно-кліматичні умови півдня Одеської області є сприятливими для розвитку сектора виробництва та переробки продукції сільського господарства.

Тенденції світової економіки показують, що недостатньо лише виробити якнайбільше продукції відповідної якості та стандартів, необхідно зробити цей процес ефективним, а саму продукцію - конкурентоспроможною. Суттєвими зовнішніми факторами, здатними підтримати розвиток агропромислового комплексу, є значний світовий попит на продовольство, що, у свою чергу, ставить перед сільгоспвиробниками нові вимоги до стандартів вирощування, збирання, переробки, логістики та маркетингу продукції.

На розвиток АПК в субрегіоні позитивно вплине прогнозований розвиток транспортної інфраструктури та розширення ринків збуту через розвиток туризму в регіоні.

Субрегіон є порівняно мало урбанізованим і більшість з майже 300 тис. його мешканців проживають у населених пунктах селищного і сільського типу. Селітебні особливості Придунав'я характеризуються порівняно невеликою кількістю населених пунктів у кожному з районів та порівняно високою густиною заселення цих населених пунктів та при дефіциті робочих місць створюють напруження на ринку праці. Довгостроковий прогноз економічного розвитку області та України демонструє тенденцію до вивільнення частини зайнятого населення з сільських територій та зростання урбанізованих поселень. Тенденції також показують зміну структури зайнятості в сільському господарстві, при якій зменшується частка населення, що безпосередньо займається вирощуванням, і зростає частка зайнятих у переробці сільськогосподарської продукції. Переробка сільгосппродукції також мала б зростати з огляду на необхідність збільшення доданої вартості, що виробляється галуззю.

Придунайському субрегіону слід приділити більше уваги вирощуванню та переробці сільгосппродукції «на місці», яка максимально використовує локальні природні переваги, наприклад: виноробство, овочівництво, рибальство, тваринництво, зокрема, вирощування баранини.

Серед існуючих ознак та причин слабого розвитку агропромислового сектора є наступні:

- традиційні сільськогосподарські культури досить часто є малоприбутковими;
- сільськогосподарські виробники в більшості мало обізнані з сучасними трендами на вітчизняному та світовому ринках продукції сільського господарства, з новими інтенсивними технологіями, зокрема, сучасного органічного землеробства;
- традиційні технології не забезпечують високого ступеня переробки сільськогосподарської продукції, не відповідають світовим стандартам, зокрема з пакування та маркування - тому структура експорту носить переважно сировинний характер;
- відсутність сучасних технологій зберігання продукції;
- відсутність планування та раціональної державної політики щодо сектора АПК.

Серед можливостей розвитку сектора АПК слід розглянути підтримку економічної диверсифікації на селі, підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва, розвиток інфраструктури транспортування та збереження продукції, посилення контролю за дотриманням режиму використання земель, підтримка «нових ланок» у ланцюгах доданої вартості продукції АПК, зокрема, розвиток «екологічно чистого сільгоспвиробництва», створення інститутів стандартизації та сертифікації, аграрно-економічна просвіта сільського населення, поліпшення транспортних комунікацій та стану місцевих доріг; відновлення сільської соціальної та інженерної інфраструктур тощо.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

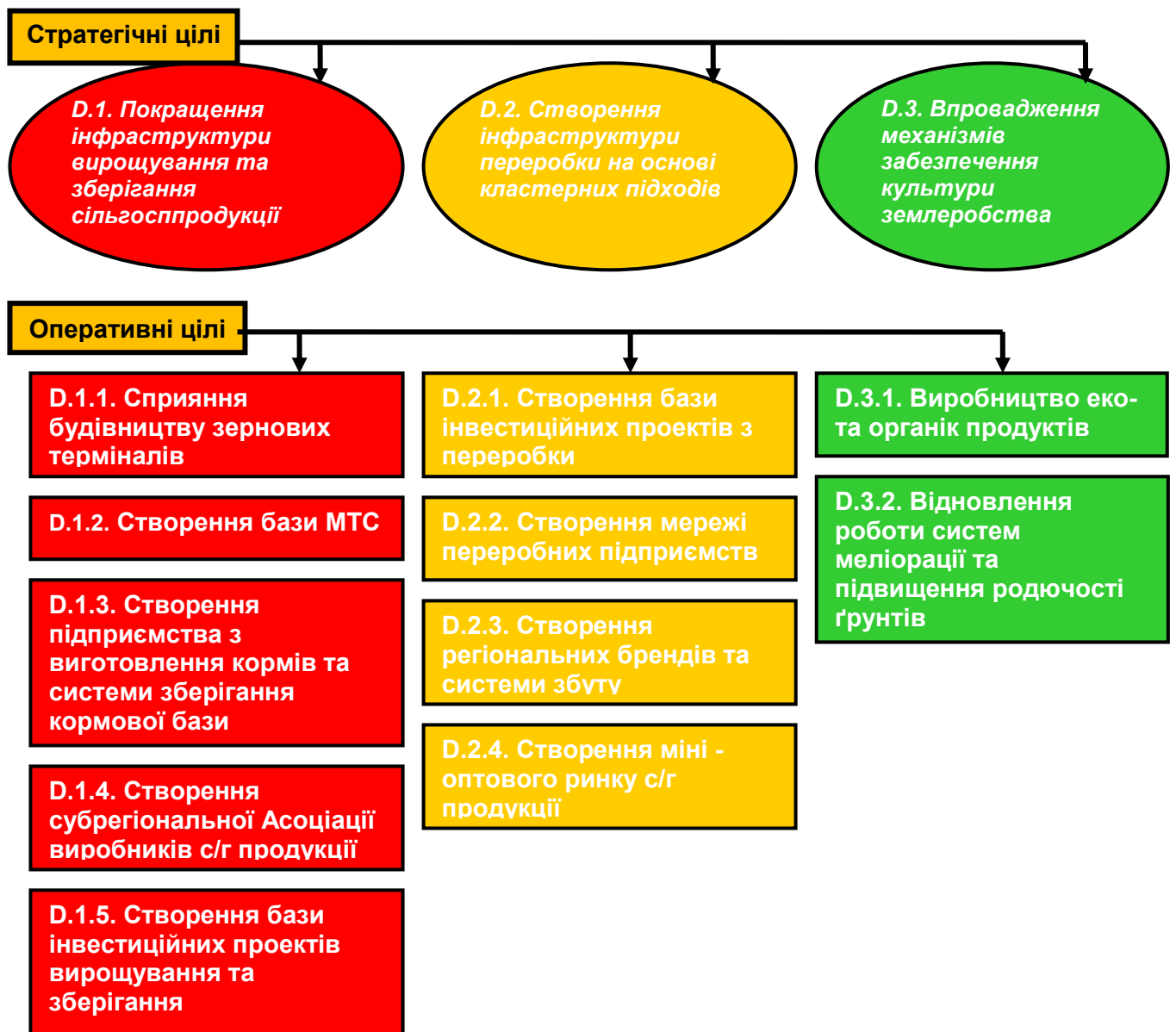

Рис. 4. Блок – схема актуального питання D. Агропромисловий комплекс і переробка сільськогосподарської продукції

Стратегічна ціль D.1. Покращення інфраструктура вирощування та зберігання сільськогосподарської продукції на кластерній основі

Оперативні цілі:

D.1.1. Сприяння будівництву зернових терміналів

Субрегіон відчуває брак сучасних потужностей для збереження зерна. У першу чергу, це стосується потужних припортових комплексів та малих зерносховищ. Ці об'єкти дозволяють виконати ряд важливих функцій: забезпечити збереження врожаю та зменшення його непродуктивних втрат, ритмічності відвантаження продукції на експорт, створити нові робочі місця, зменшити сезонні коливання ціни. Доцільно визначитись з потенційними територіями для розташування таких терміналів. У першу чергу, такі об'єкти мають знаходитись поблизу річкових портів та шляхів сполучення загальнодержавного і обласного значення. Варто не лише обмежуватись потужними терміналами біля портів, а й будувати невеликі зерносховища.

D.1.2. Створення бази МТС

Ціль полягає у розширенні практики діяльності підприємств, що володіють, здають в оренду та лізинг, а також своїми силами надають послуги, що полягають у забезпеченні технологічних процесів у сільськогосподарському виробництві за допомогою різноманітних машин і механізмів (скорочено – МТС). Такі послуги надаються, але не можуть цілком задовольнити попит підприємств субрегіону. Сучасна високотехнологічна техніка є дорогою в придбанні та недешевою в експлуатації, отже невеликі господарства не можуть собі її дозволити. Більшість потужної техніки працює на певному полі доволі короткий проміжок часу (від кількох годин до кількох тижнів). Решту часу вона використовується не надто ефективно. Таким чином, необхідно створити систему ефективного її використання.

D.1.3. Створення підприємства з виготовлення кормів та системи зберігання кормової бази

Придунав'я може і повинно використовуватись не лише для рослинництва. Розвиток тваринництва гальмується низькими закупівельними цінами на молочну продукцію та браком кормів для ВРХ. Змінити ситуацію може зміцнення кормової бази та зменшення затрат на транспортування кормів з інших територій. Слід вивчити можливість створення невеликого підприємства з виробництва кормів.

Існують реальні перспективи розвитку цього напрямку тваринництва, збільшення поголів'я, однак проблема кормової бази суттєво її нівелює. Проблемою є створення сучасних переробних підприємств та забезпечення «холодного ланцюга». Дана ціль направлена на вирішення цієї проблеми шляхом формування і забезпечення кормової бази для тваринництва.

D.1.4. Створення субрегіональної Асоціації виробників сільськогосподарської продукції

Досягнення цілі сприятиме виявленню існуючих «горизонтальних» та «вертикальних» взаємозв'язків між товаровиробниками та фірмами, що переробляють і збувають продукцію АПК та сприятиме створенню асоціативних структур (т. зв. кооперативів), здатних об'єднати спільні інтереси для забезпечення зростання конкурентоспроможності продукції. Світова практика демонструє ряд позитивних прикладів, коли за рахунок ефекту масштабу підприємства підвищується ефективність діяльності та рівень конкурентоспроможності. Важливим є факт географічного розташування суміжних підприємств, консалтингових фірм, науково-дослідних установ на спільній території, що призводить до мінімізації їх транспортних видатків. На території Одеської агломерації фактично сформований винний кластер. Необхідно передбачити формування кількох нових кластерів в межах переважно цієї території.

D.1.5. Створення бази інвестиційних проектів вирощування та зберігання

Опитування дрібних підприємств, що працюють у галузі сільського господарства, показали, що доступ до бізнес інформації, бізнес-планів, типових інвестиційних проектів для них є проблемою. Ціль направлена на її вирішення.

Стратегічна ціль D.2. Інфраструктура переробки на основі кластерних підходів

Оперативні цілі:

D.2.1. Створення бази інвестиційних проектів з переробки с/г продукції

Субрегіон відчуває нестачу потужностей з переробки сільгоспродукції. Вирішення проблеми дозволить зменшити втрати продукції, збільшити додану вартість, що створюється в регіоні, позитивно вплинути на рівень зайнятості.

D.2.2. Створення мережі переробних підприємств

Створити умови для виникнення нових та удосконалення існуючих виробничих потужностей і процесів (за рахунок збільшення продуктивності праці і капіталу), які дозволяють підвищити ступінь обробки продукції місцевих виробників і таким чином збільшують додану вартість продукції, що призводить до зростання кількості робочих місць, збільшення доходів бюджетів усіх рівнів та валового регіонального продукту.

D.2.3. Створення регіональних брендів та системи збуту

В сучасній ринковій економіці торгова марка, бренд фірми виробника стає додатковою конкурентною перевагою, крім того, «гудвіл», тобто «добре ім'я» виробника, дозволяє підвищити капіталізацію та ліквідність певного бізнесу. Існують рейтинги, що ранжують бренди за вартістю, іноді ця вартість перевищує навіть вартість основних засобів компанії. Як правило, компанії самі зацікавлені у проведенні промоційних кампаній без допомоги місцевої влади, але існують приклади, коли локальні органи влади стимулюють ці процеси і сприяють їм. Доцільно вивчити питання створення нових локальних продуктів з новими місцевими брендами та спільно їх «просувати».

D.2.4. Створення міні-оптового ринку сільськогосподарської продукції

Практика більшості країн світу показує, що створення спеціалізованих потужних оптових ринків себе виправдала. В Одеській області такий ринок планується створити в межах Одеської агломерації. Вважається за доцільне створення міні-оптового ринку в Придунайському субрегіоні, який здатен забезпечити формування невеликих оптових партій та потреби малих підприємств і крупних домогосподарств субрегіону, тобто фермерського ринку. На першому етапі такий об'єкт міг би працювати на короткотерміновій основі за принципом «виїзної торгівлі». Варто вжити заходи, щоб переважне право торгівлі на даному ринку мали саме фермерські господарства та їх асоціації чи кооперативні об'єднання.

Стратегічна ціль D.3. Механізми забезпечення культури землеробства

Територія субрегіону є гетерогенною за гідрогеологічними параметрами і агротехнічними факторами та різною за спеціалізацією вирощування певних культур. Суттєво відрізняється стан водних ресурсів і рівень ґрунтових вод. Території на Північ від Дунаю на відміну від територій, що знаходяться поблизу ріки та озер, потерпають від нестачі води та місцями від перевищення процентного рівня мінералів у ґрунтах. Часто погіршення родючості ґрунтів пов'язане не з природними явищами, а з «людським фактором» і порушенням сівозмін. Існує проблема якості поверхневих вод, зокрема дунайської, та високої собівартості підземних вод, де основну частку в структурі витрат складає електроенергія, а отже ціна кінцевого продукту стає непривабливою для споживачів.

Оперативні цілі:

D.3.1. Виробництво еко- та органік продуктів

Тенденції ринку демонструють стаке зростання зацікавленості споживачів екологічно чистою продукцією, зокрема продукцією органічного землеробства і тваринництва. Придунайський субрегіон є порівняно екологічно чистим і це може бути суттєвою перевагою для продукції, що тут вирощена. Така продукція має добрі перспективи збуту не лише на внутрішньому, а й особливо на зовнішніх ринках. Реалізація цієї цілі полягає у створенні механізмів стимулювання виробників екологічно чистої та органічної продукції, просуванні її на ринок, створенні окремої «ринкової ніші», популяризації методів екологічно чистого виробництва, сертифікації продукції та створенні нових брендів.

D.3.2. Відновлення роботи систем меліорації та підвищення родючості ґрунтів

Система меліорації є важливим елементом інфраструктури сільськогосподарського виробництва. Це складна система, що здебільшого знаходиться за межами полів, садів, виноградників, являє собою складну мережу водопідготовки, водоподачі та водовідведення і грає значну роль у забезпеченні продуктивності та ефективності сільгоспвиробництва. Виконання даної цілі дозволить суттєво підвищити продуктивність та рентабельність місцевих сільгосппідприємств.

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ Е. ТРАНСПОРТ І ЛОГІСТИКА

До основних рушійних сил глобалізації у транспортній галузі належать перспективи розвитку світових ринків, глобальна конкуренція, експансія технологій, розвиток логістичної інфраструктури, формування нових потужних вузлів та вигідних для перевізників маршрутів. Основними цілями розвитку мультимодальних вузлів на території Придунайського субрегіону можуть бути:

- створення сприятливих умов для залучення міжнародних транзитних потоків на місцеві транспортні комунікації (за умови їх капітальної реконструкції);
- поліпшення транспортного сполучення в регіоні для більш повного й ефективного задоволення потреб регіональної економіки в послугах транспорту;
- розширення зовнішньоторговельних та транскордонних зв'язків;
- підвищення конкурентоспроможності місцевих товаровиробників і транспортних підприємств на світових товарних і фрахтових ринках.

Придунав'я має сприятливі природно-географічні умови, певну інфраструктуру морського, автомобільного, залізничного та авіаційного транспорту для нарощування обсягів міжнародних транспортних операцій. Однак її розвиток не відповідає сучасним стандартам і вимагає значних зусиль, у першу чергу, зі сторони профільного міністерства. У поєднанні з тенденцією західних інвесторів розміщати виробництва неподалік кордонів ЄС для скорочення транспортних витрат, такі фактори є важливою передумовою для одержання значного економічного ефекту. Отже, субрегіон за умов розвитку транспортної інфраструктури стане надзвичайно привабливим для залучення інвестицій в інші галузі.

Можливими напрямками для розвитку цієї сфери економічної діяльності можуть бути:

- розвиток транспортної інфраструктури: будівництво та реконструкція доріг, розвиток та модернізація морських торговельних портів субрегіону, а також поживлення роботи Українського Дунайського пароплавства й суднобудівельних і судноремонтних заводів;
- залучення вітчизняних і закордонних інвестицій на створення транспортної і логістичної інфраструктури;
- розробка науково-обґрунтованої транспортної політики щодо міжнародних транспортних коридорів;
- удосконалення регіональної нормативно-законодавчої бази для впорядкування взаємовідносин учасників доставки вантажів;
- створення у вузлах транспортної мережі мультимодальних термінальних комплексів багатопільового призначення.

Для розвитку субрегіону важливим є створення єдиної транспортної системи, що базується на спільному «каркасі» транспортних комунікацій. Забезпечення належного транспортного сполучення між основними населеними пунктами субрегіону повинно здійснюватись шляхом розвитку існуючої дорожньої мережі та будівництва нових швидкісних автомагістралей. Ключова роль реалізації проекту будівництва автомагістралі «Одеса - Рені».

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Значно покращити транзитний потенціал території могла б регулярно діюча поромна переправа, а згодом і міст через Дунай.

Проблемним залишається залізничне сполучення дунайських портів, сполучення з ДП «Ренійський морський торговельний порт» відбувається через територію Молдови.

Важливою проблемою функціонування портів є забезпечення сталих судноплавних глибин в українському руслі Дунаю.

Варто акцентувати увагу на питанні відновлення діяльності судноремонтних заводів.

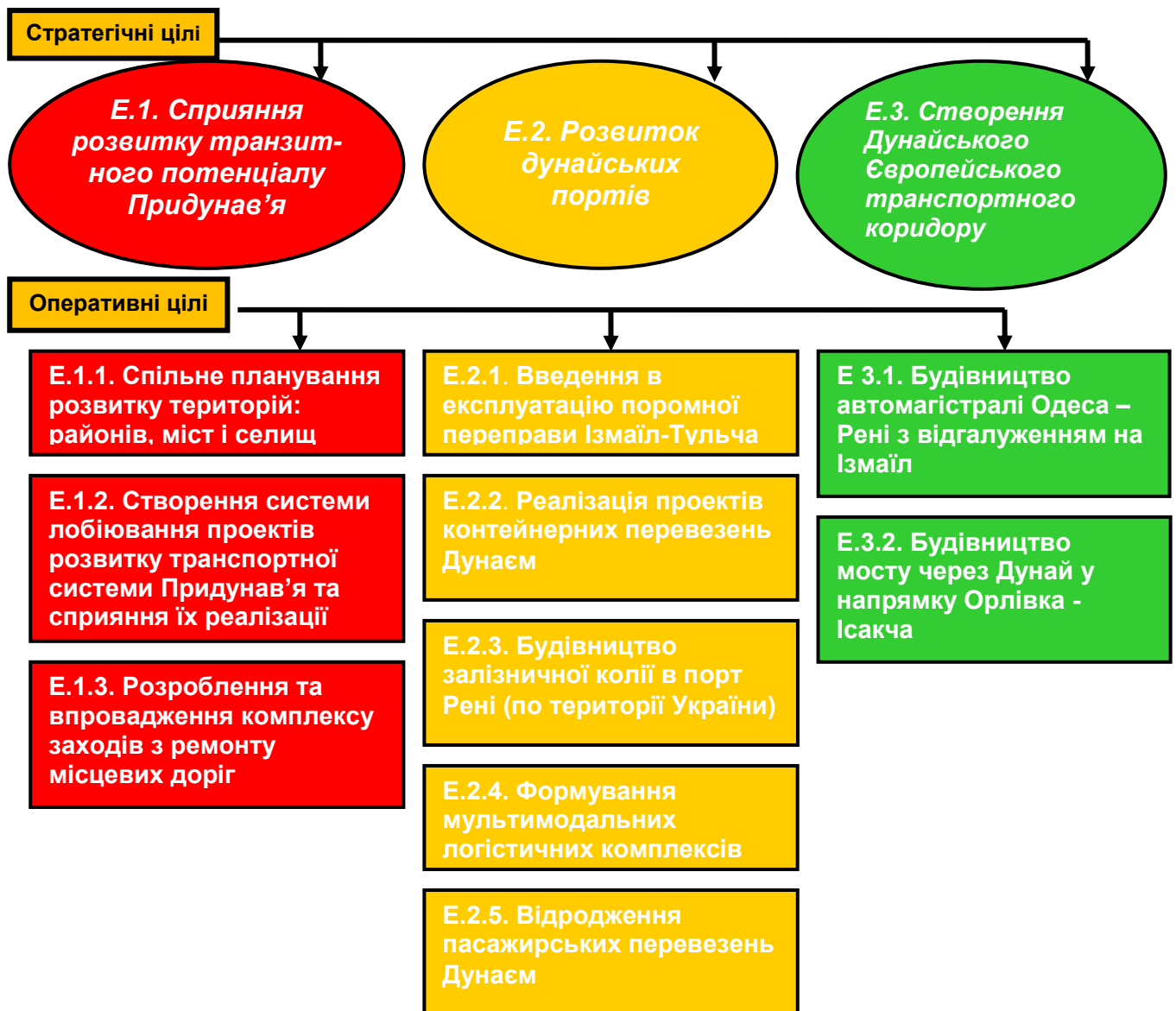

Рис. 5. Блок – схема актуального питання Е. Транспорт і логістика

Стратегічна ціль Е.1. Сприяння розвитку транзитного потенціалу Придунав'я

Активізація вантажо- та пасажиро- потоків активізує економіку Придунав'я. Саме транспортна галузь має найбільше можливостей стати локомотивом економічного зростання для субрегіону. Саме ця галузь може стати ключовою у підвищенні конкурентоспроможності території у боротьбі за зовнішній інвестиційний ресурс.

Оперативні цілі:

Е.1.1. Спільне планування розвитку територій: районів, міст і селищ

У 2011 році Одеською обласною радою прийнято рішення від 26 серпня 2011 року № 213-VI «Про розроблення Схеми планування території Одеської області та Схеми планування територій курортно-оздоровчого та рекреаційного призначення Одеської області». Даним рішенням передбачена розробка зазначених Схем – внесення змін та доповнень до проектів, що були розроблені у 2004 – 2006 роках, для приведення їх у відповідність до сучасних законодавчих вимог та соціально-економічних умов. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повинні дотримуватися положень затвердженої містобудівної документації та керуватись ними при плануванні та програмуванні розвитку.

Е.1.2. Створення системи лобіювання проектів розвитку транспортної системи Придунав'я та сприяння їх реалізації

Ряд проектів, запропонованих у даній стратегії, співпадають з національними проектами. Більшість з них є ключовими не лише для регіону, а й для держави, отже слід створити організаційні механізми, які б дозволили підтримувати постійний тісний зв'язок з Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України, Міністерством інфраструктури України, іншими ЦОБВ.

Е.1.3. Розроблення та впровадження комплексу заходів з ремонту місцевих доріг

Необхідно провести обстеження загальнодержавних і доріг обласного значення, визначити пріоритети з першочергового ремонту доріг обласного і місцевого значення, а також звернути особливу увагу на стан доріг Ізмаїл-Рені, Ізмаїл-Кілія.

Стратегічна ціль Е.2. Розвиток дунайських портів

Розвиток портів має загальнодержавне значення. Однак проект, який полягає у проведенні днопоглиблювальних робіт та підтримуючих робіт в акваторіях, знаходиться за межами повноважень місцевої влади.

Оперативні цілі:

Е.2.1. Введення в експлуатацію поромної переправи Ізмаїл-Тульча

Реалізація даної цілі дозволить переорієнтувати частину транспорту, що рухається на пункти пропуску через державний кордон біля міст Рені та Болграда, на відстань 120 км за чинним маршрутом Одеса – Рені – Галац – Тульча – Констанца та зменшити екологічне навантаження на південно-західну частину субрегіону через переорієнтацію частини транспортного потоку. Розрахункові обсяги перевезень за рік можуть досягати 22 тис. вантажівок, 22 тис. легкових автомобілів, 1800 автобусів, 80000 пасажирів.

Е.2.2. Реалізація проектів контейнерних перевезень Дунаєм

Сучасні тенденції світової торгівлі демонструють щорічне зростання перевезень вантажів контейнерним способом. Значна кількість споживачів бажає отримувати навіть сипучі вантажі у контейнерах. Логічною є часткова переорієнтація українських дунайських портів на контейнерні перевезення.

Е.2.3. Будівництво залізничної колії в ДП «Ренійський морський торговельний порт» (по території України)

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

У даний час ДП «Ренійський морський торговельний порт» суттєво зменшив обробку вантажів, зокрема через проблему їх доставки залізничним транспортом, оскільки існуюча колія частково проходить територією Молдови, а отже вантажі повинні двічі проходити кордон та митні процедури, що призводить до втрат часу та подорожчання перевезення. Реалізація проекту є надзвичайно складною з точки зору геологічних і географічних умов території та витратною. Роль місцевої влади у реалізації цього проекту може бути обмежена лише питаннями ініціації її будівництва та забезпечення умов землекористування в потенційній зоні землевідводу для прокладення даної залізничної гілки та ряді організаційних заходів при підготовці проекту.

Е.2.4. Формування мультимодальних логістичних комплексів

У транспортному вузлі регіону здійснюється передача та розподіл вантажів між різними видами транспорту. Таким чином, визнається наявність підстав для формування мультимодальних логістичних комплексів. Ефективна реалізація даної цілі буде можлива лише після завершення реалізації основних інфраструктурних транспортних проектів і вимагатиме значних зусиль на політичному рівні.

Е.2.5. Відродження пасажирських перевезень Дунаєм

У даний час регулярні пасажирські перевезення Дунаєм не здійснюються. Звичайно, наявність таких маршрутів дозволила б зробити подорож між населеними пунктами, що розташовані на узбережжі, більш комфортною, дозволила б активізувати туристичні потоки, зокрема і на міжнародних маршрутах. Економічними причинами нинішньої ситуації є: відсутність парку високоефективних пасажирських суден, висока вартість пального, непередбачуваність пасажиропотоку, обмеженість навігації в холодну пору року.

Стратегічна ціль Е.3. Створення Дунайського Європейського транспортного коридору

Оперативні цілі:

Е.3.1. Будівництво автомагістралі Одеса – Рені з відгалуженням на м. Ізмаїл

Це ключовий проект розвитку Придунав'я та один з національних проектів. Його реалізація дасть новий поштовх розвитку Придунав'я. Органи місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади повинні вжити заходи для врахування варіантів проходження траси територіями Придунав'я таким чином, щоб врахувати це в планувальній і містобудівельній документації аби уникнути можливих конфліктів, пов'язаних із землевідводом. При плануванні розташування нових промислових зон та індустріальних парків слід врахувати, що потужні інвестори будуть намагатись розташовувати свої майбутні підприємства поблизу цієї дороги.

Е.3.2. Будівництво мосту через Дунай у напрямку Орлівка-Ісакча

Дана складна інженерна споруда є надзвичайно важливим елементом Європейського транспортного коридору і створює цілком нову геополітичну якість для Придунав'я, перетворюючи цей субрегіон в «транзитний». Будівництво мосту доцільно розпочати навіть раніше, ніж буде здана в експлуатацію автомобільна дорога Рені-Одеса. Такий підхід дозволить поступово наростити транзитний потенціал та при звичаїти потенційних перевізників до нового маршруту. Велика капіталоемність проекту, складні гідро-геологічні умови та значна кількість проектною документації, яку слід розробити, дозволяє говорити про реальність початку реалізації проекту не раніше 2016 року. Найбільш імовірними джерелами фінансування будівництва є кошти структурних фондів ЄС або низькопроцентні позики банків розвитку.

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ F. ТУРИЗМ

Території, які не володіють значними запасами мінеральних ресурсів та мають нижчий за середній рівень розвитку продуктивних сил, визначають туристичну галузь як потенційний «локомотив» місцевого економічного розвитку. Сьогодні туризм є не лише способом пізнання світу, але й великим прибутковим бізнесом. Незважаючи на наявність ряду унікальних об'єктів, таких, як «Українська Венеція», о. Зміїний, Дунайський біосферний заповідник, найбільші на території України озера, субрегіон не відвідує значна кількість туристів.

Прогнози показують, що кількість туристів до європейських міст буде зростати, особливо «культурний міський туризм до малих міст Центральної та Східної Європи». Очікується, що «традиційні туристичні міста Європейського Союзу втратять частину своїх туристів на користь нових міст у Центральній та Східній Європі». Якщо територія чи місто хочуть бути включеним до туристичних маршрутів, вони мають запропонувати цілий ряд конкурентних послуг.

Можливості для пізнавального, екологічного, «релігійного» туризму можуть привабити вітчизняних і закордонних клієнтів, які шукають нові місця для відвідування, проведення конференцій, виставок, симпозіумів тощо.

Туризм вимагає значних зусиль, спрямованих на просування та рекламу території і певних її конкурентних переваг.

Серед різноманітних видів економічної діяльності туризм є найбільш ризиковим. Хоча він і створює багато сприятливих можливостей для працевлаштування, але більшість з таких робочих місць не вимагають високої кваліфікації, не забезпечують високої заробітної плати і фактично не залишають простору для професійного зростання. Ці робочі місця можуть не задовольнити потребу території в підвищенні рівня зайнятості. Громади, в економіці яких туризм займає вагомe місце, мусять шукати компроміс між потребами постійних мешканців і відвідувачів. Більшість видів туризму мають чітку залежність від сезону, що також негативно впливає на стан ринку праці.

Туристи створюють додаткове навантаження на комунальні служби, що вимагає залучення додаткових коштів з бюджету на прибирання, вивезення сміття, паркування, громадський транспорт, охорону правопорядку. У зв'язку із цим регіон повинен запропонувати туристам цілий спектр побутових зручностей.

Розвиток туризму в Придунав'ї буде базуватися навколо розвитку туризму в місті Ізмаїл, однак свої «туристичні родзинки» мали б створити усі суміжні території. Це рекреаційні можливості території, наявні об'єкти водного фонду, заповідні території, а особливо транзитний потенціал туристичних потоків, що використовують Дунай як транспортну артерію. Для певної категорії туристів буде цікаво відвідати селища, які були закладені старообрядцями, познайомитись з побутом, звичаями, кухнею тощо. Дуже цікавим для численних туристів могли б стати м. Вилкове та його околиці та острів Зміїний. Так можна було б створити так звану «зірку туристичних маршрутів» або хаб, коли центральним місцем прийому туристів є м. Ізмаїл. З цього міста проводяться екскурсії у різні місця Придунайського субрегіону (до «нульового кілометра Дунаю», м. Вилкове, островів Дунайської дельти та численних заповідників, озер Ялпуг і Кугурлуй).

Алгоритм розвитку туризму в Придунав'ї також має відповідати вимогам і заходам Програми розвитку туристично-рекреаційної галузі Одеської області на 2011-2015 роки.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

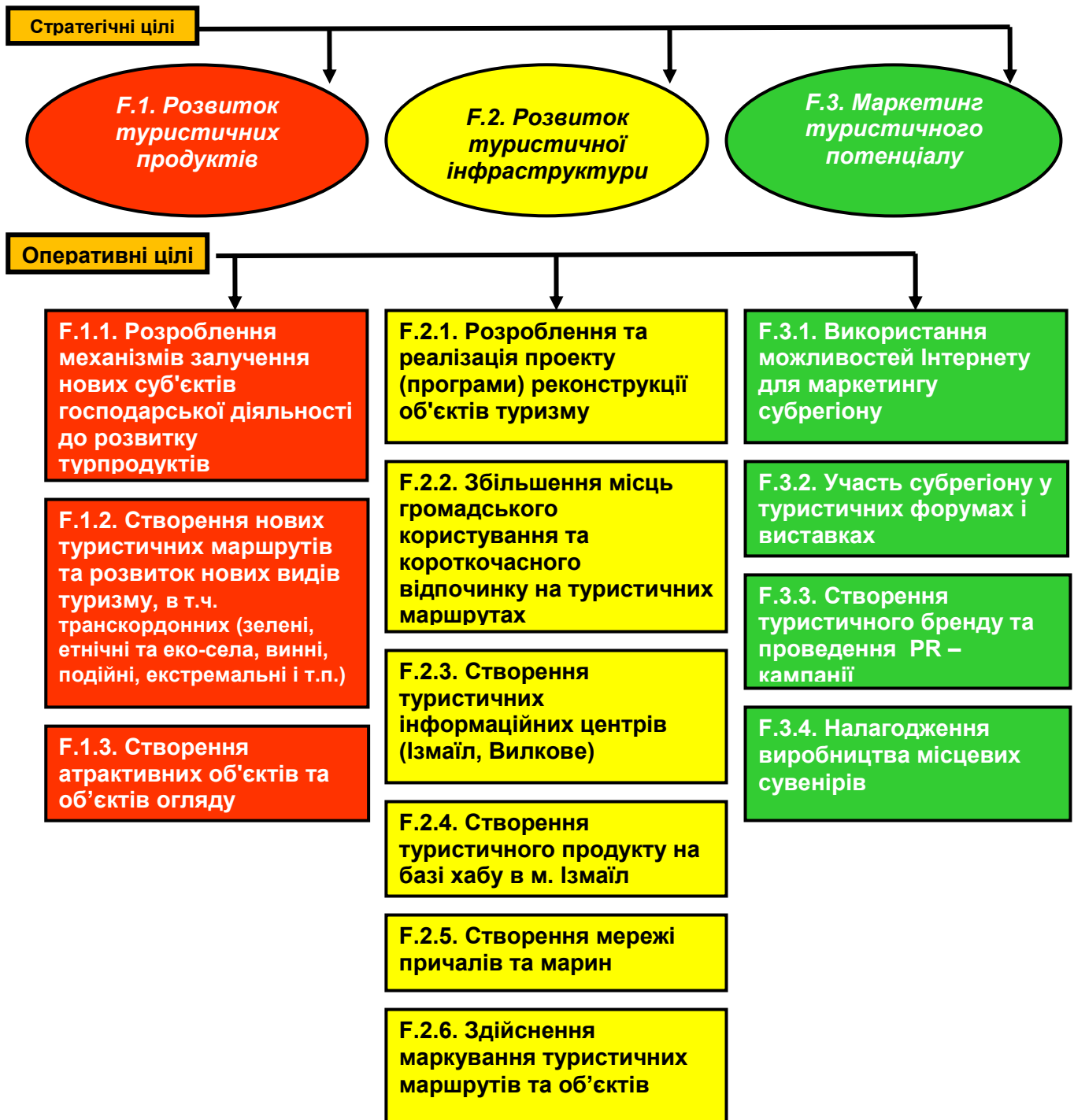

Рис. 6. Блок – схема актуального питання Ф. Туризм

Стратегічна ціль F.1. Розвиток туристичних продуктів

Оперативні цілі:

F.1.1. Розроблення механізмів залучення нових суб'єктів господарської діяльності до розвитку турпродуктів

Реалізація цілі дозволить підвищити рівень привабливості у розвитку туристичних послуг суб'єктами господарської діяльності та залучити нові фірми для роботи в цій сфері. Туристичні оператори та фірми надають значення перемозі у таких конкурсах, вважаючи нагороду додатковою конкурентною перевагою. Кількість номінацій має щорічно зростати. Важливим є

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

збільшення кількості і номенклатури туристичних продуктів та окремих послуг. Такий підхід також дозволить швидше сформувати справжній кластер туристичних послуг і суттєво збільшити чисельність туристів, які відвідують територію.

F.1.2. Створення нових туристичних маршрутів та розвиток нових видів туризму, в т.ч. транскордонних (зелені, етнічні та еко-села, винні, подійні, екстремальні і т.п.)

Без розширення спектру видів туризму претендувати на суттєве зростання кількості туристів неможливо. Наявний потенціал дозволяє зробити деякі кроки: розвиток екологічного/зеленого туризму, туризму в етнічні села, винний туризм, подійний туризм (відвідування короткотривалих подій), екстремальні тури тощо. Варто докласти зусиль для розвитку транскордонних маршрутів. Кожен з цих видів має дозволяти вибір маршрутів.

F.1.3. Створення атрактивних об'єктів та об'єктів огляду

Важливо, щоб відпочинок туристів був різноманітним і дозволяв відвідати низку цікавих об'єктів, а також мати можливість зробити фотознімки поряд з пам'ятками архітектури чи хоча б оригінальними малими архітектурними формами. Такі об'єкти гармонійно долучаються в туристичні маршрути і стають прикрасами населених пунктів.

Стратегічна ціль F.2. Розвиток туристичної інфраструктури

Оперативні цілі:

F.2.1. Розроблення та реалізація проекту (програми) реконструкції об'єктів туризму

В субрегіоні наявні деякі об'єкти, що можуть бути цікавими для відвідувань туристами, але вони перебувають в не досить привабливому для огляду стані (мечеть, фортифікаційні споруди, підземелля м. Ізмаїл, старе місто). Можливим варіантом є залучення коштів інвесторів, але потрібно дотримуватись вимог пам'яткоохоронного законодавства та розуміти, що інвестори, як правило, не бажають вкладати кошти в об'єкти, що перебувають у власності держави чи територіальної громади.

F.2.2. Збільшення місць громадського користування та короткочасного відпочинку на туристичних маршрутах

Аналіз демонструє брак місць громадського користування та короткочасного відпочинку на туристичних маршрутах. Важливим є удосконалення придорожньої інфраструктури, оскільки туристи стають дедалі вимогливіші і цінують можливість досягнути об'єкт огляду з певним рівнем комфорту. Важливим є не тільки стан доріг, а супутня інфраструктура (паркінги, кіоски з сувенірами і напоями, місця загального користування і т.п.). Створення таких об'єктів вимагає вирішення ряду питань планування території, вирішення містобудівних і земельних питань.

F.2.3. Створення туристичних інформаційних центрів (Ізмаїл, Вилкове)

Необхідно визначити організаційно-правові аспекти діяльності туристичних інформаційних центрів (ТІЦ), прийняти рішення про місця їх розташування на території субрегіону, забезпечити формат функціонування мережі, що має єдину об'єднану багатомовну систему надання інформації для відвідувачів щодо місць розташування об'єктів, місць проживання, харчування, транспортування, відпочинку, видів розваг і атракцій, орієнтації в місті та околицях, історичних пам'яток тощо. На першому етапі доцільно розмістити ТІЦ в містах Ізмаїлі та Вилкове як найбільш відвідуваних туристами містах субрегіону. Важливою є координація цих центрів, взаємний обмін інформацією. Варто звернути увагу на єдиний стандарт зовнішнього вигляду цих центрів та

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

формат інформації. Часто з метою економії бюджетних коштів такі центри діють на принципах державно-приватного партнерства і поряд з функцією ТПЦ виконують роль кіосків з продажу супутніх туристичних товарів і путівників, місцевих сувенірів і символіки, безалкогольних напоїв.

Ф.2.4. Створення туристичного продукту на базі хабу в м. Ізмаїл

Тенденції сучасного туризму характеризуються зростанням мобільності подорожуючих, а отже звичні у XX ст. поїздки «від місця проживання в конкретний населений пункт і назад» сьогодні більшістю туристів вже майже не практикуються. Особливість географічного розташування м. Ізмаїл та статус його як фактичного адміністративного центра території, відповідний розвиток інфраструктури дозволяють створювати нові туристичні маршрути із залученням додаткових контрагентів.

Ф.2.5. Створення мережі причалів та марин

Останнім часом все більшої популярності набуває відпочинок «на воді». Цей проект сприятиме розвитку водномоторного туризму в субрегіоні. Багато туристів, особливо заможних, використовують власні або орендовані плавзасоби для туристичних подорожей, затримуючись в кожному місці на короткий час. Придунайський субрегіон сьогодні практично не готовий працювати з цією категорією туристів. В першу чергу, це стосується територій, розташованих поблизу Чорного моря.

Крім того, значна кількість озер на території Придунав'я потенційно могла б бути використана для розвитку водного туризму, рибальства чи полювання (у дозволених місцях і період), а практично повна відсутність або необлаштованість наявних причальних об'єктів суттєво гальмує даний напрямок. Цікавим був би інвестиційний проект будівництва марини на території Кілійського району. Карта причальних споруд і марин та їх характеристики повинні бути розміщені на туристичних інформаційних ресурсах.

Ф.2.6. Здійснення маркування туристичних маршрутів та об'єктів

Маркування маршрутів та відзначення об'єктів, цікавих для відвідування є не лише елементом маркетингової політики окремих музеїв, баз відпочинку чи ресторанів. Це елемент регіонального маркетингу, що стандартизує цю систему і дозволяє туристам потрапити до певного об'єкта і отримати коротку інформацію про об'єкти. Управління культури і туризму облдержадміністрації, Ізмаїльська міська рада та районні держадміністрації формують перелік туристичних об'єктів, для яких доцільно провести маркування, створюють систему маркування об'єктів та маршрутів на місцевості. Маркування туристичних об'єктів здійснюється українською та англійською мовами і може здійснюватись із залученням можливостей бізнес-структур, які мають відношення до туристичної індустрії і знаходяться неподалік об'єктів. При цьому обумовлюється необхідність комплексного підходу до облаштування інфраструктури туристичних об'єктів із забезпеченням супутнього сервісу (місця громадського користування, крамниці, місця відпочинку).

Стратегічна ціль Ф.3. Маркетинг туристичного потенціалу

Оперативні цілі:

Ф.3.1. Використання можливостей Інтернету для маркетингу субрегіону

У даний час значна кількість туристів приймає рішення про обрання маршруту для подорожі чи місце проведення відпустки лише після відповідного «серфінгу» Інтернетом, отже, належне представлення Придунав'я в мережі є дуже важливим. Існує ряд варіантів проведення цього маркетингового кроку: створення власного туристичного сайту, використання обласного

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

туристичного сайту, створення окремої сторінки на сайті Ізмаїла, використання соціальних мереж, ресурсів Google Maps, Google Earth, розсилки цільовим групам через електронну пошту тощо. На нашу думку, слід запропонувати доволі проактивну маркетингову політику з поєднанням усіх вище названих варіантів. Звичайно, недоцільно кожному району чи окремо Ізмаїлу вести окремий туристичний сайт.

Таким чином, міста і райони Придунав'я об'єднують зусилля для провадження спільної маркетингової політики у сфері туризму. Налагоджуються перехресні посилання на існуючих веб-ресурсах субрегіону та забезпечуються переклади основної інформації кількома різними мовами.

Ф.3.2. Участь субрегіону в туристичних форумах і виставках

Промоція субрегіону повинна відбуватись за різними напрямками. Участь в туристичних форумах і виставках дозволяє залучити на територію, у першу чергу, групи організованих туристів, які обслуговуються потужними операторами.

Ф.3.3. Створення туристичного бренду субрегіону та проведення PR – кампанії

Відмінний імідж території як «місця, де варто кожному побувати хоч раз в житті» - дуже складне завдання, яке формується багато років і навіть десятиліть. Дана ціль має на меті започаткувати його становлення, розробити туристичний бренд та його просування. Звичайно, бренд це не лише логотип та яскрава емблема, що легко запам'ятовуються, але й зусилля по їх поширенню.

Ф.3.4. Налагодження виробництва місцевих сувенірів

Традиційно туристи, відвідуючи певні регіони чи об'єкти, купляють на згадку місцеві сувеніри. Відомі випадки, коли туристи приїжджали в регіон лише для того, щоб отримати певний сувенір. Як відомо, у світі «сувеніром №1» є магнітні мініатюри. Такі вироби можуть налагодити місцеві підприємці, що однозначно буде корисним для місцевого економічного розвитку. Важливо, щоб це були вироби, які не можна придбати в іншому місці, і щоб вони мали якісь локальні ознаки (символіка, матеріал).

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ G. МЕТАЛООБРОБКА І СУДНОРЕМОНТ

Сьогодні значна частка потенціалу субрегіону не використовується через зміни кон'юнктури ринку як іноземного, так і вітчизняного, проблеми логістичного характеру та транспортного забезпечення. Відродження цієї галузі є можливим за умови залучення інвестицій. У зв'язку з тим, що сьогодні більша частка продукції металургії відправляється на експорт у вигляді непідготовлених напівфабрикатів, пропонується додаткова підготовка (обробка) продукції у відповідності до вимог конкретних споживачів. Зростання вантажообігів портів шляхом розширення номенклатури та збільшення обсягів реалізації повинно сприяти зростанню кількості суден, що потребують ремонту, та сприятиме зниженню кількості безробітних без вищої освіти.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

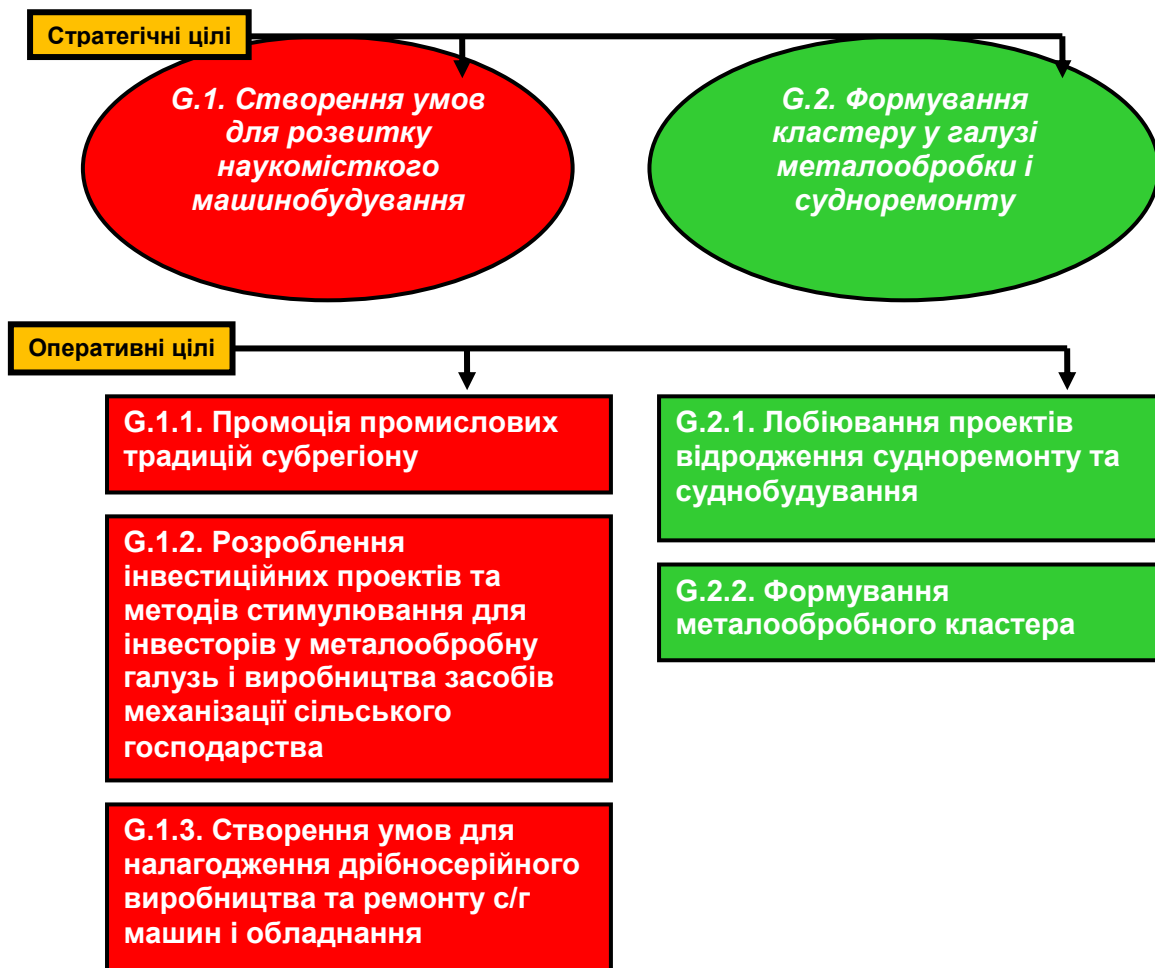

Рис. 7. Блок – схема актуального питання G. Металообробка і судноремонт

Стратегічна ціль G.1. Створення умов для розвитку машинобудування

Для забезпечення конкурентоспроможності території важливою є наявність промисловості. Особливість розташування субрегіону як «південно-західних воріт України» є сприятливою для розміщення промислових підприємств, які повинні працювати з експортно-імпортною продукцією. У структурі українського експорту домінує продукція металопрокату та машинобудування.

Оперативні цілі:

G.1.1. Промоція промислових традицій субрегіону

Відродження промислових традицій субрегіону через підвищення його інвестиційної привабливості збільшить обсяг фінансових потоків та капітальних інвестицій. Для цього необхідна ефективна і своєчасна передача всієї необхідної інформації потенційним інвесторам. Розташування Придунайського субрегіону на водній артерії, що поєднує вісім європейських країн та Чорноморський і Північноморський басейни, дозволяє забезпечити швидку та ефективну доставку сировини до місця виробництва та готового товару до споживача. Потенційні проекти, що потребують інвестицій, необхідно сформулювати у вигляді бізнес-планів, які міститимуть дані про потенційні витрати та доходи проекту. Таким чином, буде створена база інвестиційних проектів Придунайського субрегіону.

G.1.2. Розроблення інвестиційних проектів та методів стимулювання для інвесторів у металообробну галузь і виробництва засобів механізації сільського господарства

У даний час у регіоні склалась ситуація, коли при наявності певної виробничої бази та необхідних трудових ресурсів та потреби підприємств сільського господарства регіону в нових високопродуктивних та економічних механізмах і засобах механізації сільського господарства, така продукція не виготовляється. Ціль спрямована на розробку відповідних інвестиційних проектів та створення виробничих потужностей в субрегіоні. Певний досвід аналогічної діяльності в регіоні існує.

G.1.3. Створення умов для налагодження дрібносерійного виробництва та ремонту сільськогосподарських машин і обладнання (силосних башт, ангарів, бункерів для винограду та іншої техніки для вирощування винограду)

Формування експериментально-виробничої бази на субрегіональному або більш локальному рівнях зі створення нестандартної машинобудівної техніки та унікальних металоконструкцій дозволить отримати інтегральний ефект за рахунок оригінальності, економічності та підвищеної продуктивності нестандартних рішень, адаптованих до конкретних умов ведення сільського господарства.

Спектр металомісткої продукції, що виробляється, включатиме ємності для зберігання силосу, бункери для перевезення винограду, ангари, навіси та засоби механізації сільськогосподарського виробництва.

Стратегічна ціль G.2. Формування кластеру у галузі металообробки і судноремонту

G.2.1. Лобіювання проектів відродження судноремонту та суднобудування

Вихід до головної водної артерії Західної Європи – Дунаю та Чорного моря формує потенціал суднобудівної галузі у Придунайському субрегіоні. При збільшенні вантажопотоків через порти Придунав'я буде виникати додатковий попит на судноремонтні роботи. Придунайський субрегіон має значний потенціал у судноремонтній галузі. Суднобудівний завод функціонує в Ізмаїлі, судноремонтні заводи – в Ізмаїлі та Кілії (останній – у державній власності), судноремонтні майстерні є у Рені та Вилковому (останні – у власності Укррічфлоту). Проте, завантаження потужностей цих заводів знаходиться на низькому рівні. Для виводу суднобудування із кризового стану необхідно відстоювати інтереси Придунайського суднобудування на державному та регіональному рівнях, розробити програми розвитку для кожного підприємства та суднобудування в цілому. Ці підприємства мають знайти свою окрему нішу на цьому ринку. Наприклад, вони могли б спеціалізуватись на виробництві маломірних плавучих засобів, аероглісерів та ін. Наукову підтримку мають здійснювати наукові установи Одеської області. Основну роль в реалізації цілі має відіграти менеджмент існуючих підприємств галузі та його здатність залучити нові інвестиційні проекти.

G.2.2. Формування металообробного кластера

Металообробний кластер являє собою об'єднання металургійних, виробничих, сервісних підприємств, зокрема сервісних металоцентрів, які тісно співпрацюють з науково-дослідними, освітніми установами, громадськими, галузевими організаціями та органами місцевої влади з метою досягнення синергетичного ефекту. Продукція кластера є готовою до застосування у виробничому процесі металоспоживчих підприємств, а також виготовлена із урахуванням національних особливостей споживання конкретного регіону світу. Очікуваний ефект формування металообробного кластера в Придунайському субрегіоні може скласти від 15 до 40% за рахунок оптимізації виробничої програми, зниження відходів, транспортних витрат, а також дозволить збільшити додану вартість української металопродукції.

Проект буде реалізовуватись більш результативно за підтримки відповідних органів виконавчої влади.

УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ

Стратегічний план підвищення конкурентоспроможності і економічного розвитку Придунайського субрегіону створювався як реалістичний та комплексний документ, головним завданням якого було сформулювати орієнтири майбутнього зростання економіки. Досягнення цілей цього плану забезпечує новий рівень розвитку та конкурентоспроможності не тільки Придунав'я, а й всієї Одеської області.

Щоб гарантувати реалістичність і здійсненність плану, над його розробкою працювало понад 50 лідерів громад (членів ЕК та робочих груп) – представників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, промислових підприємств, науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладів тощо. Процес розробки стратегії постійно відслідковувався засобами масової інформації.

Важливість етапу реалізації Стратегічного плану та моніторингу його впровадження підкреслювалась з самого початку роботи над цим планом. Забезпечення реалізації стратегічних цілей це управлінське завдання, яке передбачає організаційний менеджмент, а також управління людськими і фінансовими ресурсами. Процес планування, до якого було залучено численні підприємства, організації, органи влади та окремі особи, проводився заради наступного етапу - впровадження.

Відповідальність за моніторинг впровадження покладена на Комітет з управління впровадженням (КУВ), дорадчий орган, що створюється шляхом делегування до його складу осіб, які представляють всі міста та райони субрегіону. Серед цих осіб мають бути учасники розробки стратегії, тобто члени ЕК та робочих груп, що безпосередньо працювали над формуванням цілей даної стратегії. До складу цього дорадчого органу також мають увійти посадові особи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, депутати різних рівнів, представники бізнесу, науки та інших зацікавлених осіб. Таким чином, КУВ за своїм складом виконує функцію продовження публічно-приватного партнерства, а також партнерських відносин між містами та районами, яке зробило можливим спільне створення цього плану.

Комітет управління впровадженням є наглядовим органом, який здійснює моніторинг якості виконання завдань, дотримання графіка, внесення змін чи доповнень до цілей, коли виникає необхідність. Члени КУВ зустрічаються щонайменше 2 рази на рік з метою оцінки виконання завдань кожної з 55 оперативних цілей, передбачених Стратегічним планом.

Вирішення організаційних завдань та затвердження плану діяльності КУВ відбувається на установчому засіданні. Функцію Комітету на себе можуть взяти окремо створена (чи вже діюча) юридична особа у формі агентства з залучення інвестицій чи агентства з регіонального (субрегіонального) розвитку тощо. Досвід субрегіонального планування показує ефективність останнього варіанту.

У зв'язку зі змінами законодавства, політичних реалій, науково-технічного прогресу, які вносять безумовні корективи, члени КУВ повинні стежити за тим, щоб стратегічні та оперативні цілі і завдання плану залишалися доречними та актуальними. На етапі реалізації Стратегічного плану можлива поява нових оперативних цілей (які повністю мають відповідати досягненню цілі стратегічної), але стратегічні цілі не повинні підлягати суттєвим змінам. У випадку відмови від здійснення визначених у цій стратегії критичних питань (залучення інвестицій; розвиток людського та інноваційного потенціалу) і вдосконалення визначених головних галузей (АПК, транспорт і логістика, туризм і рекреація), стратегія вимагає глибокої переробки, а зміна стратегічного бачення – розробки іншої стратегії.

Внесення запропонованих змін до плану відбувається лише за погодженням з відповідними радами з прийняттям рішення обласною радою. Такі зміни доцільно робити напередодні початку бюджетного процесу на наступний період, до підготовки звіту про роботу за поточний рік.

ЙМОВІРНІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ПРИДУНАЙСЬКОГО СУБРЕГІОНУ

Сценарії розвитку подій – один із методів прогнозування, окремий розділ стратегічного управління, що займає проміжну позицію між: **експертними методами оцінки** та **методами математичного моделювання**.

При розробці сценарію розвитку подій розглядають три основних варіанти:

- а) **песимістичний** (характеризується великою кількістю зовнішніх загроз і внутрішніх проблем, які у сукупності значно погіршують поточну ситуацію, незважаючи на вжиті заходи);
- б) **трендовий** (зовнішні можливості і загрози, що виникають - взаємокомпенсуються);
- в) **оптимістичний** (демонструє позитивну динаміку, яка спостерігається «з середини системи» через вдалий збіг обставин).

У зв'язку з тим, що песимістичний та дуже оптимістичний можливі сценарії розглядати недоцільно, варто зупинитись на «трендовому» сценарії, який, в свою чергу, має варіанти:

- ✓ **Інерційний** (коли зберігається «status quo» і всі процеси йдуть практично самопливом);
- ✓ **Мобілізаційний** (який розраховує в основному на зовнішні ресурси, які «прийдуть» без глибинних змін «з середини системи»);
- ✓ **Модернізаційний** (коли відбуваються глибокі реформи, «внутрішні» ресурси активізують власний ріст системи і сприяють залученню нових, більш значних, ресурсів ззовні).

1. «ІНЕРЦІЙНИЙ» СЦЕНАРІЙ: ПРАГНЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ «STATUS QUO»

Цей сценарій передбачає використання наявного потенціалу території, яка розглядається на даний момент із врахуванням незначного росту, що відповідає середньостатистичному росту ВВП країни у розмірі 3-5% на рік (для регіону використовується показник ВРП), інфляційних процесів на макrorівні у розмірі 7-11% річних. Під наявним потенціалом мається на увазі: транспортно-транзитний, туристично-рекреаційний, аграрно-харчо-переробний, промисловий, природний та людських ресурсів. Стан його розвитку можливо проаналізувати, базуючись на наявних статистичних даних, які зазначені в Профілі (див. додаток). Розрахувати параметри такого сценарію можливо шляхом «продовження кривих» на існуючих графіках, зберігаючи наявні закономірності. При цьому структура виробництва не зазнає суттєвих змін.

Сьогодні практично всі параметри, що характеризують соціально-економічний розвиток Придунайського субрегіону мають негативний тренд в довгостроковій перспективі, отже у цьому випадку збереження «статусу кво» дозволить лише дещо сповільнити деструктивні і дегенеративні процеси.

В даному плані саме соціальні проблеми внаслідок повільного розвитку економіки будуть загострюватись найбільше, оскільки економіка без швидкого зростання не здатна забезпечити зростаючі потреби соціальної сфери та наслідки негативної демографічної ситуації (див. демографічні дані Профілю). Аналогічні проблеми загострюватимуться в інфраструктурній сфері, адже незначний економічний ріст і, як наслідок, відсутність достатніх вкладень в її амортизацію призведуть до ефекту «снігового клубка», який наростатиме.

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Негативні процеси в соціальній сфері та стані інфраструктури, а саме старіння інфраструктури, будуть «відлякуючими факторами» для інвесторів. Таким чином, саме інженерні мережі м. Ізмаїл та шляхова мережа (включаючи мости і дамби), яка поєднує Одесу з ключовими населеними пунктами, потребують постійної уваги і ресурсів на підтримання у безпечному і функціональному стані. Кількість системних проблем і ризиків буде збільшуватись в часовому діапазоні з тенденцією до критичних величин у довгостроковому періоді.

Збільшення кількості внутрішніх проблем території за умови відсутності належних внутрішніх ресурсів для їх залагодження призводить до необхідності отримати додатковий ресурс «від вищого рівня». Для субрегіону – це регіон. Даний підхід може лише посилити рівень політичних напружень по осі «столиця-регіон» і необов'язково принесе фінансові ресурси. Але, навіть наявність прийнятих на державному рівні Програм не принесе суттєвих змін на краще.

«Інерційний сценарій», заснований на екстенсивній моделі, неодмінно призведе до погіршення екологічної ситуації, оскільки рівень антропогенного впливу на довкілля лише посилюватиметься, а кількість фінансових ресурсів майже не зростатиме. У випадку «форс-мажорних» подій фінансові ресурси, навпаки, зменшуватимуться через необхідність використання все більших ресурсів на «латання дірок». Екстенсивний розвиток, внаслідок якого погіршуватиметься стан екології, може призвести також і до падіння обсягів туристичних потоків.

Цей сценарій буде, загалом, негативно впливати і на транспортно-транзитний потенціал території, оскільки поступове, нехай і повільне, незначне покращення стану дорожньо-транспортної інфраструктури призведе до того, що перевізники поступово переорієнтуються на інші маршрути. Це, у свою чергу, негативно вплине на ряд суміжних бізнесів.

Таким чином, інерційний сценарій є сценарієм занепаду в довгостроковій перспективі. Загалом, такого типу сценарії не можуть більш-менш достовірно прогнозуватись на довгострокову перспективу. Отже, використання напрацювань даної Стратегії при такому сценарії - мінімальне або дуже обмежене (будуть досягнуті лише кілька оперативних цілей).

2. «МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ» СЦЕНАРІЙ: ОРІЄНТАЦІЯ НА ЗОВНІШНІ РЕСУРСИ І ДЖЕРЕЛА РОЗВИТКУ

Цей сценарій не передбачає кардинальної реорганізації економічних процесів, управлінської економічної культури та «адміністративної машини» і найчастіше використовується в кризовий і післякризовий періоди, коли мобілізуються всі наявні ресурси і максимально інтенсифікуються усі процеси.

Для субрегіону зовнішні ресурси це: державні і регіональні субвенції та інвестиції, що приходять у реальний сектор економіки з поза меж території, у першу чергу, – прямі іноземні інвестиції та кошти, що надходять у домогосподарства від мешканців території, які працюють в інших місцях, у першу чергу, за кордоном. Кредитні ресурси для субрегіонів, що знаходяться у переддепресивному чи депресивному стані, також не є «рятувальним колом», оскільки вимагають повернення більших обсягів і до того ж, як правило, вимагають застави високоліквідного майна, якого практично немає.

Субрегіон може розраховувати на реалізацію національних проектів, наприклад, будівництво автомагістралі Одеса-Рені, будівництво сміттєпереробного підприємства. Такі проекти можуть внести значний вклад в розвиток території, але їх реалізація вимагає значних зусиль (у першу чергу, від регіонального рівня) для їх фактичного впровадження.

Загалом, «мобілізаційний» сценарій має суттєвий недолік. В антикризовому, форсованому режимі система, що працює на межі своїх можливостей, нагадує двигун спортивного автомобіля, що «їде дуже швидко, але не дуже довго». Статистичні дані на перших

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

етапах демонструють значно кращі показники зростання у порівнянні з «інерційним» варіантом. Як наслідок, з'являється видимість сталого росту, але через короткий період часу ситуація знову погіршується. Цей варіант передбачає максимальне використання менеджментом всіх можливих факторів: природних та земельних ресурсів, географічного положення, кадрових та фінансових ресурсів тощо. Ще однією особливістю такого сценарію є те, що керівники намагаються, у першу чергу, якнайшвидше «залатати дірки», не проводячи глибоких системних реформ і дуже часто це роблять за рахунок не лише «затягування гайок», й залучення дорогих кредитних ресурсів, що у кінцевому результаті призводить до виснаження ресурсів системи (території), після чого починається спад, який іноді буває доволі стрімким. Стандартним способом управління при такому сценарії є створення жорсткої «вертикалі», централізація ресурсів та управління, спроби підвищити його ефективність та запровадити «ручний режим» управління фінансовими потоками.

«Мобілізаційний» підхід, не підкріплений реалізацією потужних інфраструктурних проектів та залучених зовнішніх інвестицій та інновацій у виробництво, призведе лише до незначних змін і обмеженого росту. Інвестиційні потоки переважно спрямовуються в галузі, де можливо отримати результат в коротко - та іноді середньостроковій перспективі, а потужні приватні інфраструктурні проекти практично не реалізуються. Серед інвесторів превалюватиме категорія, що приходить в територію, орієнтується виключно на «захоплення місцевого ринку» та «місцевих ресурсів», а не на «ефективність». Тим не менш, при реалізації національних інфраструктурних проектів (частково реалізується головний напрямок Е) можливий прихід інвестицій від потужних транснаціональних корпорацій (частково реалізується критичне питання А), але в цьому випадку випуск високоінноваційного продукту буде малоймовірним, якщо не буде реалізований головний напрямок С. Прихід інвесторів такого типу може бути не досить тривалим і їх перебування на цій території визначатиметься життєвим циклом товару (2-7 років), який буде вироблятися цими підприємствами. Після цього інвестори ймовірно перенесуть свої виробництва до інших країн, де можна отримати ще вищий прибуток за рахунок більш дешевих факторних умов та ресурсів і менших інфраструктурних ризиків.

«Мобілізаційний» підхід не дозволить повністю уникнути негативних тенденцій у довгостроковій перспективі. Відсутність глибоких змін і реформ не призведе до отримання додаткових фінансових ресурсів в середньостроковій і довгостроковій перспективі, але рейтинг конкурентоспроможності на короткий проміжок часу продемонструє позитивну динаміку, після чого знову впаде.

При такому варіанті розвитку подій можливе часткове використання напрацювань даної стратегії (фрагментарна реалізація більшості завдань стратегічних цілей).

3. «МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ» СЦЕНАРІЙ: ДИНАМІЧНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЩО ЗГОДОМ ДОЗВОЛИТЬ ДОСЯГТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цей сценарій передбачає повну реалізацію всіх проектів стратегії розвитку субрегіону, вдалих її менеджмент, моніторинг, оновлення проектів за умови реалізації глибинних реформ на державному рівні. Зважаючи на прикордонне розташування Придунав'я, реальне втілення європейських інтеграційних процесів України безумовно буде позитивним фактором розвитку субрегіону. Успіхові досягнення стратегій сприятиме і розумне використання стагнаційного стану економіки у 2013 – 2014 рр. для підготовки до нового зростання і, як наслідок, пошуку іноземними корпораціями нових місць для розташування нових підприємств. Саме географічне розташування Придунайського субрегіону може зіграти тут визначну роль.

Зростання економіки прогнозується на основі моделі інвестиційно-інноваційного розвитку та принципів партнерства «влади» - «бізнесу» - «громад» при використанні всіх можливих способів підвищення ефективності всього ресурсного потенціалу території.

У цьому сценарії планується створення можливостей для органічного розкриття

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

потенціалу кожної фірми, кожного підприємця-інноватора, науковців та талановитої молоді. Інтелектуальний продукт стає сьогодні визначним фактором конкурентоспроможності, новим джерелом добробуту. Підтримка цього вектора розвитку продемонструє, що тільки «новий продукт» дозволить отримати «нові гроші», залучити ресурс під високотехнологічний бізнес. Отже, у даному варіанті спостерігається не просте залучення інвестицій, а активізація внутрішніх (у першу чергу, людських) ресурсів, які стають «магнітом» для високотехнологічних інвестицій.

Тільки випереджаюча модель розвитку може принести справді значні фінансові ресурси (у т.ч. додаткові доходи бюджетам), які згодом повинні суттєво змінити інфраструктуру, якість життя і соціальну сферу, сформувати комфортне і безпечне середовище проживання мешканців. Це, у свою чергу, повинно позитивно вплинути на демографічну ситуацію, і не просто припинить відтік кваліфікованого ресурсу, а призведе до міграції на цю територію мешканців інших населених пунктів та регіонів.

Коли мова йде про інноваційний продукт, повинна враховуватись не тільки продукція промисловості, сільського господарства чи будівництва, а й новий туристичний продукт, що дозволить «відібрати» в інших регіонів і країн туристичні потоки.

Ця модель розвитку не може бути повністю застосована в умовах корупції та несприятливого бізнес-клімату, тому її реалізація суттєво залежить від реформування економіки і правової системи України загалом.

Етапність реалізації сценаріїв

Кожен з вищеназваних сценаріїв, окрім того, що залежний від ряду зовнішніх факторів, буде реалізовуватись неоднаково в часовому вимірі, відповідно до тенденцій розвитку світової економіки.

Який би сценарій не був обраний, йому будуть притаманні певні стадії.

1а стадія (2012-2013рр.). Посткризовий період з ознаками незначної активізації ділової активності, початку реалізації Стратегії, коли ще не вдасться відчутти значних наслідків її реалізації, період дуже повільного зростання.

Друга стадія має ймовірні три варіанти:

2а стадія (2013-2014 рр.) – «Легка рецесія» (незначне просідання світових ринків) як наслідок кризи 2008-2009 рр. Ситуація практично не відрізняється від нинішньої.

2б стадія (2013-2014 рр.) – активна стадія потужних структурних перетворень світової економіки.

2с стадія (2013-2014 рр.) – повторний виток світової економічної кризи, зменшення інвестиційних ресурсів на всіх рівнях.

Третя стадія має щонайменше три основні варіанти розвитку подій:

3а стадія (2014-2017 рр.) – швидкий вихід з «другої рецесії», відновлення позицій, повільний ріст регіональної економіки, початок реформ, підготовка проекту плану сталого розвитку субрегіону.

3 б стадія (2014-2017 рр.) – завершення реформ, етап зростання субрегіональної економіки, час для початку реалізації потужних інфраструктурних проектів, стрімке залучення зовнішніх інвестицій, будівництво нових підприємств.

3с стадія (2014-2017 рр.) – повільний вихід з «другої кризи», першочерговий прихід інвестицій у переробну промисловість, формування потужних крупних

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

сільськогосподарських підприємств і холдингів, повільний прихід в територію супутніх підприємств

Четверта стадія характеризується чотирма варіантами, останній з яких є песимістичним:

4а стадія (2018-2022 рр.) – структурні зміни і реформи призводять до більшості запланованих змін, реалізовується 80-90% запланованих проєктів, починається період проєктів сталого розвитку, розробляється нова стратегія. Умовний ріст ВРП знаходиться на рівні 5-8% на рік.

4б стадія (2018 2022 рр.) – характерною ознакою стає індустріалізація високотехнологічного промислового виробництва, паралельно відбувається формування переважно великотоварного інтенсивного сільськогосподарського і переробного виробництва. Умовний ріст ВРП знаходиться на рівні 8-12% на рік.

4с стадія (2018-2022 рр.) – реалізовується менше половини передбачених Стратегією проєктів, субрегіон остаточно втрачає перспективи індустріального розвитку, чисельність населення скорочується на 10-20% від наявного, рівень безробіття суттєво не зростає. Умовний ВРП зростає на 3-5% на рік.

4д стадія (2018-2022 рр.) – Стратегія практично не реалізовується, запас міцності інфраструктури вичерпується, криза (2013-2014 рр.) і відсутність корегуючих дій у посткризовий період призводять до руйнування залишків інфраструктури, збудованої у минулому сторіччі. Територія перетворюється у депресивний сільськогосподарський субрегіон, що глибоко перебуває на дотаціях і субвенціях державного і регіонального бюджетів.

Унаслідок реалізації сценаріїв Стратегії до 2022 року прогнозується ріст показників:

Показник (разів)	Сценарій		
	інерційний	мобілізаційний	модернізаційний
ВРП (умовний)	1	1,5	2,2
Реальної заробітної плати (за індексом ПКС) найманих працівників	1,1	1,6	2,3
Інвестицій в основний капітал, у т.ч. за рахунок іноземних інвестицій	1	1,4	2,2

Табл. 2. Прогноз деяких показників при різних сценаріях розвитку подій

Придунайський субрегіон – Стратегічний план

Рис. 7. Узагальнений графік сценарних процесів росту при різних сценаріях (стадії а/б – усереднені).